

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

9. SINIF

TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığı'na aittir.

Bu öğretim materyalinin metni, soruları ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir suretle alınıp yayımlanamaz.

ROMAN

ROMANIN UNSURLARI, ROMANDAKİ ANLATIM BİÇİMLERİ

Ders	Türk Dili ve Edebiyatı	
Sınıf	9	40 + 40 dk.
Öğrenme Alanı	Öyküleyici (Anlatmaya Bağlı) Edebî Metinler	
Alt Öğrenme Alanı	Roman	
Konu	Romanın unsurları, romandaki anlatım biçimleri	
Kazanımlar	<p>A.2.3. Metnin tema ve konusunu belirler.</p> <p>A.2.4. Metindeki çatışmaları belirler.</p> <p>A.2.6. Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.</p> <p>A.2.7. Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.</p> <p>A.2.8. Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.</p> <p>A.2.16. Metinlerden hareketle dilbilgisi çalışmaları yapar.</p>	

SÜREÇ

ÖĞRETMENE BİLGİ NOTU

Roman: İnsanın veya çevrenin karakterlerini, göreneklerini inceleyen, serüvenlerini anlatan, duygularını çözümleyen, kurmaca veya gerçek olaylara dayanan uzun edebî türde roman denir. Hikâyeden farkı uzun ve kapsamlı olmasıdır. Bu türün ilk örnekleri Tanzimat Dönemi’nde verilmeye başlanmıştır.

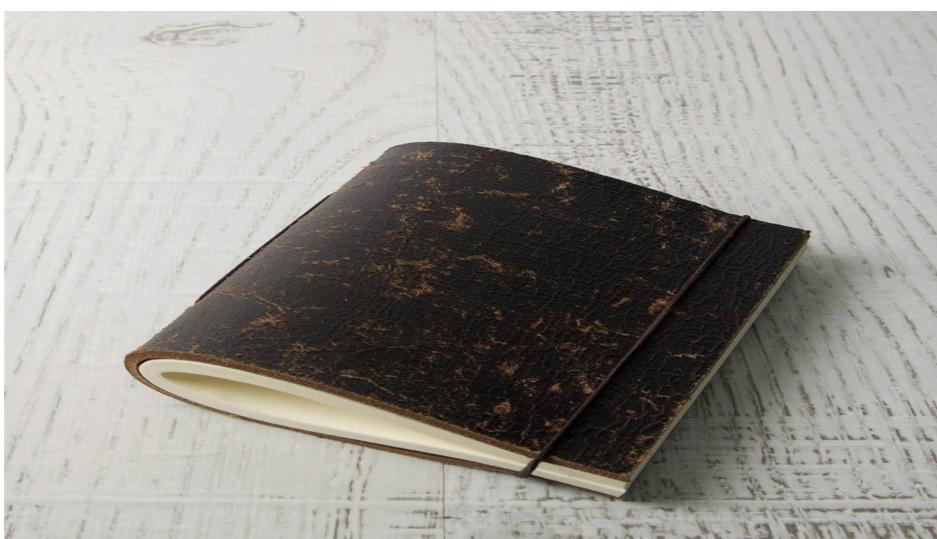
Romanın unsurları: Roman hikâye ile aynı unsurlara(, kişi, zaman, yer/mekân, olay) sahiptir. Hikâye ünite-sinde bu unsurlara yer verilmiştir.

Roman Çeşitleri: Konularına göre romanlar şunlardır:

1. Serüven (macera) romanları
2. Tarihî romanlar
3. Psikolojik romanlar
4. Egzotik romanlar
5. Sosyal (toplumsal) romanlar
6. Polisiye romanlar
7. Biyografik romanlar
8. Otobiyografik romanlar
9. Fantastik romanlar
10. Bilim kurgu romanları

YÖNERGE

- 1- Öğrencilere aşağıdaki metni okumaları söyleyen.

KÜRK MANTOLU MADONNA**Özet**

(Raif Efendi hastalığı yüzünden uzun süre işe gidemez. Hamdi Bey, biriken işleri Raif Efendi'nin evine göndermek ister. Raif Efendi'nin iş arkadaşı işleri alarak Raif Efendi'nin evine gider. Eve girdiğinde Raif Efendi'nin ailesi ile tanışır ve Raif Efendi'nin ailesinin onu önemsenmediğine şahit olur. Raif Efendi çok hastadır, öleceğini anladığı için iş arkadaşından iş yerindeki eşyalarını getirmesini ister. Arkadaşı onun bu isteğini yerine getirir. Eşyalar arasında bir siyah kaplı defter vardır. Raif Efendi, ondan defteri yakmasını ister. Ancak defterde yazarları çok merak eden arkadaşı, defteri okumak için Raif Efendi'den izin alır, kaldığı kiralık odaya gider ve zaman kaybetmeden siyah kaplı defteri okumaya başlar...)

(...)

"Seninle hiç şöyle uzun boylu konuşmadık evladım... Yazık!" dedi ve gözlerini kapadı.

Artık birbirimize veda etmiş bulunuyorduk... Kapının önünde bekleyenlere yüzümü göstermemek için adeta koşarcasına holden geçtim ve sokağa fırladım. Yolda soğuk bir rüzgâr yanaklarımı kuruttu. Hiç durmadan "Yazık!.. Yazık!.." diye söyle尼yordum.

Otele geldiğim zaman arkadaşımı uyumuş buldum. Yatağa girerek başucumdaki küçük lambayı yaktım ve derhal Raif Efendi'nin siyah kaplı mektep defterini okumaya başladım:

20 Haziran 1933

(...)

Ne yapacağımı bilmeden uzun zaman İstanbul'da dolaştım. Mütareke seneleriydi, şehir benim tahammül edemeyeceğim kadar hayasız ve karmakarışık olmuştu. Havran'a dönmek için babamdan para istedim. On gün kadar sonra uzun bir mektup aldım. Babam benim işe yarar bir adam olmam için son bir tedbire başvuruyordu.

Almanya'da, paranın kıymetini kaybetmesi yüzünden, ecnebilerin gayet ucuz, hatta İstanbul'dakinden daha az bir para ile geçindiklerini bir yerden duymuş, benim oraya giderek "sabunculuk, bilhassa mis sabunculu-

ğu" öğrenmemi söylüyor, yol parasıyla diğer masraflar için bir miktar para yolladığını bildiriyordu. Fevkalade sevindim. Bu sanatlara karşı bir heves duyduğumdan filan değil, çocukluğumdan beri gözlerimin önünde bin bir şekilde canlanan, birçok hayallerime mevzu olan Avrupa'yı görmek fırsatının böyle hiç beklememişim bir zamanda çıkıvermesinden sevindim. Babam mektubunda: " Bir iki senede bu işi öğrenip gelersen, bizim buradaki sabunhaneyi büyütür, ıslah eder ve senin idarene veririm, sen de ticaret hayatına atılarak altın bileziğin sayesinde mesut ve müreffeh olursun!" diyordu. Fakat ben işin, bu tarafını düşünmüyordum bile...

Bir ecnebi dil öğreneceğimi, bu dilde kitaplar okuyacağımı ve asıl, şimdidiye kadar sadece romanlarda rastladığım insanları işte bu "Avrupa" da bulacağımı tahmin ediyordum. Zaten muhitimden uzak duruşumun, vahşılığimin bir sebebi de kitaplarda tanıştığım ve benimsediğim insanları muhitimde bulamayışım değil miydi?

Bir hafta içinde hazırlandım ve Bulgaristan üzerinden trenle Berlin'e hareket ettim. Hiç lisan bilmiyordum. Dört günlük yolculuk esnasında bir mükâleme kitabımdan ezberlediğim beş on kelime sayesinde, adresini daha İstanbul'da iken defterime yazdığını bir pansiyona gittim

İlk haftalar, kendimi idare edecek kadar lisan öğrenmek ve hayran hayran etrafıma bakınarak şehri dolaşmakla geçti. İlk günlerin şaşkınlığı çok sürmedi. Burası da en nihayet bir şehirdi. Sokakları biraz daha geniş, çok daha temiz, insanları daha sarsıcı bir şehir. Fakat ortada insanı hayretinden düşüp bayılmaya sevk edecek bir şey de yoktu. Benim hayalimdeki Avrupa'nın nasıl bir şey olduğunu ve şimdi içinde yaşadığım şehrin buna nazaran ne noksanları bulunduğu kendim de bilmiyordum... Hayatta hiçbir zaman kafamızdaki kadar harikulade şeyler olmayacağıni henüz idrak etmemiştüm.

Almanya'ya niçin geldiğimi unutmuş gibiydim. Sabunculuk meselesini babamdan mektup alındıça hatırlıyorum, henüz lisan öğrenmeye meşgul olduğumu, yakında bu neviden bir müesseseye müracaat edeceğimi yazarak hem onu, hem kendimi avutuyordum. Günlerim birbirine tipki tipkisine benzeyerek geçiyordu. Bütün şehri, hayvanat bahçesini, müzeleri dolaşmıştım. Bu milyonluk şehrin birkaç ay içinde tükenirmesi bana adeta yeş veriyordu. Kendi kendime: "İşte Avrupa! Ne var burada sanki ?" diyor ve esas itibarıyla dünyanın pek sıkıcı olduğuna hükmediyordum. Ekseriya öğleden sonraları büyük caddelerde, kalabalığın içinde dolaşır, yüzlerinde çok mühim işler yapmış insanlara mahsus bir ciddilikle evlerine dönen veya bir erkeğin koluna asılarak bayın gözleriyle etrafa tebessüm saçan kadınları ve yürüyüşlerinde hâlâ asker adımlarını muhafaza eden erkekleri seyrederdim.

Babama büsbütün yalan söylemiş olmamak için, birkaç Türk arkadaşın yardımıyla, bir lüks sabun firmasına müracaat ettim. Bir İşveç grubuna ait olan müessesesinin Alman memurları, henüz unutulamamış olan silah arkadaşlığının verdiği bir alaka ile, beni gayet iyi karşıladılar, fakat bu mesleğin, Havran' daki sabunhanemizde göre göre öğrendiğimden daha derin taraflarını, galiba firmanın sırrıdır diye, bana göstermekten çekindiler.

Belki de bende bu işe fazla bir heves görmediklerinden, boşuna yere vakit ziyan etmemek için böyle yaptilar. Yavaş yavaş ben fabrikaya uğramaz oldum, onlar nerede idin demediler, babam mektuplarının arasını uzattı ve ben, Berlin şehrinde, ne yapacağımı, buraya niçin geldiğimi hiç aklıma getirmeden, yaşamaya devam ettim.

...

Son günlerde pansiyona gitmekten çekiniyordum. Odamın parasını peşin olarak vermiş olmama rağmen, oraya hiç uğramamışım, ev sahiplerinin bana karşı biraz soğuk davranışlarına sebep oluyordu. Bir gün Frau Heppner: "Başka bir yere taşınmadıysanız, haber verin de polise bildirelim. Sonra bizi mesul ederler!" dedi.

Ben işi şakayla geçştirmek istedim:

"Sizi bırakmama imkân var mı?" diyerek odama girdim. İçinde bir seneden fazla bir zamandır yaşadığım bu oda, birçoğunu Türkiye'den getirdiğim eşyalarım,-surada burada atılmış duran kitaplar, bana tamamen yabancı görünüyorlardı. Bavullarımı açarak kendime lazım olan bazı şeyler aldım, bir gazeteye sardım. Bu sırada hızmetçi kız içeri girerek:

"Sizin bir telgrafınız var, üç günden beri bekliyor!" dedi ve katlanmış bir kâğıt uzattı.

Evvela hiçbir şey anlamadım. Hizmetçinin elindeki telgrafı bir türlü alamıyorum. Hayır, bu kâğıdın benimle bir alakası olamazdı... Onun içindəkini öğrenmemek suretiyle, etrafımda dolaşan bir felaketi uzaklaştırabileceğimi ümit ediyordum.

Hizmetçi beni hayretle süzdü, bir hareket yapmadığımı görünce, telgrafı masanın üzerine bırakarak gitti. Yerimden fırladım, bu sefer, ne olacaksı bir an evvel olsun diye, süratle telgrafı açtım. Eniştemdendi. "Baban öldü. Yol parasını telledim. Derhal gel!" diyordu. Hepsi bu kadardı. Dört beş basit, manası gayet açık kelime... Buna rağmen uzun müddet elimdeki kâğıda baktım. Her kelimeyi teker teker ve bir kaç defa okudum. Sonra kalktım, biraz evvel hazırladığım paketi kolumnun altına sıkıştırdım, dışarı çıktım.

**Sabahattin Ali
Kürk Mantolu Madonna**

2. Öğrencilerden aşağıdaki soruları cevaplamaları istenir.

a. Tabloda verilen kelimelerin anlamlarını metnin bağlamından hareketle tahmin edip tahminlerinizi sözlükten kontrol ediniz.

Kelime ve Kelime Grupları	Tahmin Edilen Anlamı	Sözlük Anlamı
bilhassa		
ecnebi		
ekseriya		
fevkalade		
haya		
ıslah etmek		
mesut		
mevzu		
mükaleme		
müreffeh		
müessesese		
nevi		

b. Kürk Mantolu Madonna romanından alınan bölümün konusu ve teması nedir?

c. Metindeki temel çatışmayı bulunuz.

d. Raif Efendi tip mi yoksa karakter midir? Açıklayınız.

e. Zaman, mekân kavramları metinde nasıl verilmiştir?

f. Metindeki anlatıcı kimdir? Metinde hangi bakış açısına yer verilmiştir?

g. "Süslerden uzak, yalın, ama yine de anlatının özünü yansitmaya çok elverişli görünen şiirli bir dille, sürekleyici bir "tahkiye" ile kaleme alınmış olan bu defter, Türk anlatı edebiyatının küçük ve zarif bir mücevheri gibidir"(Akatlı, 2002). Günümüzde Sabahattin Ali'nin geniş bir okur kitlesi tarafından tanınıp sevilmesinde bu eserin önemli bir yeri vardır.

Kürk Mantolu Madonna'nın yazıldığı dönemi dikkate alarak eserin toplum hayatındaki yansımalarını ifade ediniz.

Almanya'ya niçin geldiğimi unutmuş gibiydim. Sabunculuk meselesini babamdan mektup aldıkça hatırlıyor, henüz lisan öğrenmekle meşgul olduğumu, yakında bu neviden bir müesseseye müracaat edeceğimi yazarak hem onu, hem kendimi avutuyordum. Günlerim birbirine tıpkı tıpkısına benzeyerek geçiyordu. Bütün şehri, hayvanat bahçesini, müzeleri dolaşmıştım. Bu milyonluk şehrın birkaç ay içinde tükenirmesi bana adeta yeis veriyordu. Kendi kendime: "İşte Avrupa! Ne var burada sanki ?"diyor ve esas itibarıyla dünyanın pek sıkıcı olduğuna hükmediyordum. Ekseriya öğleden sonraları büyük caddelerde, kalabalığın içinde dolaşır, yüzlerinde çok mühim işler yapmış insanlara mahsus bir ciddilikle evlerine dönen veya bir erkeğin koluna asılarak bayın gözleriyle etrafa tebessüm saçan kadınları ve yürüyüşlerinde hâlâ asker adımlarını muhafaza eden erkekleri seyrederdim.

3- Öğrencilere yukarıdaki paragrafta geçen zamirleri ve zamir çeşitlerini bulmaları söylenir.

Zamirler	Zamir Çeşitleri

ÇALIŞMA KÂĞIDI

Babama büsbütün yalan söylemiş olmamak için, birkaç Türk arkadaşın yardımıyla, bir lüks sabun firmasına müracaat ettim. Bir İsveç grubuna ait olan müessesesinin Alman memurları, henüz unutulamamış olan silah arkadaşlığının verdiği bir alaka ile, beni gayet iyi karşıladılar, fakat bu mesleğin, Havran' daki sabunhanemizde göre göre öğrendiğimden daha derin taraflarını, galiba firmanın sırrıdır diye, bana göstermekten çekindiler.

Belki de bende bu işe fazla bir heves görmediklerinden, boşuna yere vakit ziyan etmemek için böyle yaptılar. Yavaş yavaş ben fabrikaya uğramaz oldum, onlar nerede idin demediler, babam mektuplarının arasını uzattı ve ben, Berlin şehrinde, ne yapacağımı, buraya niçin geldiğimi hiç aklıma getirmeden, yaşamaya devam ettim.

1- Kürk Mantolu Madonna metninden alınan yukarıdaki paragraflardaki günümüz noktalama kurallarına uyan/uymayan kullanımları bularak aşağıdaki noktalı yerlere yazınız.

2- Aşağıdaki paragraflar hangi bakış açısını örneklemektedir? Noktalı yerlere uygun ifadeleri yazınız.

“Pavel Petroviç, vahşi renklerde güzel bir duvar kâğıdıyla kaplı, göz alıcı bir İran duvar halisinin üzerinde tüfekler asılı, koyu yeşil kumaşla kaplanmış ceviz mobilyası Rönesans biçimini, eski kara meşe kitaplığı, harikulade güzel yazı masasının üzerinde tunç heykelcikleri, ocağı ile de o zarif çalışma odasına dönmüştü.”(Turgenyev, Babalar ve Oğullar)

Gece yarısı şiddetli bir rüzgâr çıkmıştı. Herkes yattığı halde Nihat odasında dolaşıyor, yüksek ağaçların uğultusunu ve uzaklardan gelen gök gürlemelerini dinliyordu. Sinirleri perişandı. Bütün canlılığıyle hafızasında yaşayan gündüzük sahne gönlünü tarifsiz bir acıyla ezerken, Zerrin'e karşı takındığı tavra rağmen hâlâ onun aşkından olduğunu kendine itiraf etmekteydi.”(Kerime Nadir, Aşk Hasreti)

“Oturduğum apartmanın altında bir sütçü, onun karşısında iki marangoz vardır. Marangozlara hiç işim düşmedi. Nasıl geçindiklerine şaşar kalırım. Akşamlara dek uğraşırlar. Demek herkes benim gibi değil: Öyle ya, tam kırk sekiz senedir marangoza işim düşmesin. İstanbul'da marangoza işi düşecek insanlara şaşar kalırım.” (Sait Faik, Lüzumsuz Adam)

"Ben toplumun genel özelliklerini taşışam da aslında romanda öncelikle kendi kimliğini ve kişiliğimi temsil ederim. Çoğunlukla nesnel gerçeklikle ve toplumsal öğelerle uyum içinde olabildiğim gibi içsel yönüm de oldukça gelişmiştir."

.

Yandaki açıklamayı yapan kişi edebî bir eserde tipi mi yoksa karakteri mi temsil eder?

.....

3- Yukarıdaki ifadelerden hareketle noktalı yere uygun ifadeyi yazınız.

4-Aşağıdaki paragrafta bazı sözcükler yanlış yazılmıştır. Yanlış yazılan sözcüklerin altını çizip kelimeлерin doğru şekillerini noktalı yerbeler yazınız.

Rüzgarlı bir akşamdı. Akşama doğru masa da yaklaşık ellibeş kişi toplanmışdı. Şirketin ilk büyük toplantısydi bu, yeni elemanlarla eskileri bu yemekli toplantıda kaynaşacak, böylece şirketin çalışma verimi artıcak ve ülke ekonomisinde ki kar payı tavan yapacaktı.

"Sonraki geceler daha acı geçti. Katiller ölüye karşı kendilerini savunabilmek için birlikte olmak istemişlerdi ama ne kadar acayıp şeydir ki, birleşikleri andan beri daha çok korkup titremeye başlamışlardı. Bir söz, bir bakış onları dehşet içine atıyor, adeta bir buhrana sürükleyerek, sınırlarını berbat ediyordu. Aralarında kısa bir konuşma geçse, azıcık baş başa kalsalar, cileden çıkyor, büyük bir öfkeye kapılıyorlardı. Threse'in kuru, sınırlı yaratılışı Laurent'in kaba, kanlı yapısı üzerinde acayıp bir etki yaratmıştı."

5- Yukarıdaki paragraftaki çatışmayı bulup adı geçen kişilerin karakter özelliklerini yazınız.

ROMAN

ROMANIN ANLATIM TEKNİKLERİ VE BİÇİMLERİ

Ders	Türk Dili ve Edebiyatı	
Sınıf	9	
Öğrenme Alanı	Öyküleyici Edebî Metinler	40 + 40 + 40 dk.
Alt Öğrenme Alanı	Roman	
Konu	Romanın anlatım teknikleri ve biçimleri	
Kazanımlar	<p>A.2.1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anamlarını tespit eder.</p> <p>A.2.9. Metindeki anlatım biçimleri ve anlatım tekniklerinin işlevlerini belirler.</p> <p>A.2.10. Metnin üslup özelliklerini belirler.</p> <p>A.2.16. Metinlerden hareketle dilbilgisi çalışmaları yapar.</p>	

SÜREÇ

ÖĞRETMENE BİLGİ NOTU

Anlatım Teknikleri

Tahkiye Etme: Bir kişinin başından geçen olaylar dizisini anlatmak/ hikâye etmektir.

Özetleme: Çok uzun süren bir zamanın kısaca anlatılmasıdır.

Geriye Dönüş: Kronolojik düzeni genellikle ileri doğru giden iç zamanın yer yer bu düzenliliğinden kopup geriye dönük bir yönelim içine girmesidir.

Diyalog: Kişilerin karşılıklı konuşmalarına dayanan anlatım tekniğidir.

İç Konuşma: Karakterin duygularını ve düşüncelerini belirli bir mantık sırasıyla olduğu gibi anlatılmasıdır. Karakter kendi kendine konuşmuş gibi karakterin duygusu ve düşünceleri aktarılır.

İç Çözümleme: İlahi anlatıcının kişilerin ruhsal yapısını açığa çıkarma anlayışıdır. Bu teknik psikolojik tahlil türüdür.

Bilinç Akışı: Romanda figürlerin iç dünyalarını aracısız ve bütün karmaşasıyla aktarmak amacıyla çağrı-şıma dayalı olarak birbirini izleyen birbirinden bağımsız cümleler şeklinde uygulanan tekniktir. İç konuşmanın düzensiz hâlidir.

Pastiş: Başka sanatçıların eserlerini taklit yoluyla meydana getirilen sanat eseri. Pastiche sanatçının üslubu taklit edilir.

Parodi: Bir metnin konusunu/iceriğini taklit ederek yeni bir metin oluşturmaktadır.

İroni: Söylenen sözün tersini kastederek kişiyle veya olayla alay etmedir.

Gösterme: Olaylar, kişiler, varlıklar okuyucuya aracısız sunulur. Anlatıcı, okuyucu ile eser arasında girmez.

Anlatım Biçimleri

- Öyküleyici Anlatım:** Gerçek ya da kurgulanan bir olayı okuyucunun gözünde canlandırmak, okuyucuya anlatmaktadır. Öyküleyici anlatımında hareketlilik vardır. Roman, hikâye ve masalların anlatımı öyküleyici anlatım biçimindedir.
- Betimleyici Anlatım:** Varlıkların ayırtı edici özelliklerini tasvir ederek bir bakıma kelimelerle resim çizmektedir.

YÖNERGE

- 1- Öğrencilere aşağıdaki metni okumaları söyleyenir.

SAATLERİ AYARLAMA ENSTİTÜSÜ**Özet**

(Çocukluğundan beri saatlere ilgisi olan Hayri İrdal bir dava nedeniyle gittiği adli tipta Doktor Ramiz ile tanışır. Doktoru Ramiz ile gittikleri bir dernekte hayatını önemli ölçüde etkileyebilecek olan Halit Ayarcı ile karşılaşır. Halit Ayarcı Hayri İrdal'ın saatlere olan tutkusundan yararlanmaya karar verir ve birlikte "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" nü kurarlar.

Aşağıdaki bölüm Hayri İrdal'ın yeni tanıtıtiği Halit Ayarcı ile birlikte gittikleri saatçi deki yaşadıkları bir olayı konu almaktadır.

...

Kederimi dağıtmak için yeniden Topal İsmail'e döndüm, olmadı; bu sefer Selma Hanımı düşünmek istedim, tutmadı. Şartlar ağır basıyordu. Eminönü'nde Doktor Ramiz'in sesini duydum.

- Sahi yahu, yirmi beş dakika fark var.

Karaköy'de, Halit Ayarcı:

- Burada da yarım saat ileriyez! dedi.

Saatçi, zengin ve son derece kibarlık meraklısı bir Ermeniydi. Onu görüp de gömlekçisini, hele berberini beğenmemek kabil değildi. Ayakkabılarının cilâsına gelince, keratanın yatarken onları koynuna aldığı muhakkakti. Halit Ayarcı'yı bir yığın Fransızca kelime ile karşıladı. Fakat o aldırmadı. Saatini çıkardı, bana dönerek:

- Lütfen Hayri Beyefendi, izah buyurun, dedi.

Agop Saatçiyen, evvelâ beni tepeden tırnağa kadar istihfaf ve merhametle süzdü, sonra, en enteresan yerrimmiş gibi gözleri ayaklarımı dikildi kaldı. Belli ki, başka bir zamanda ve tek başıma gelseydim hiç tereddüt etmeden Allah versin diyecekti.

Belki bu yüzden en sert sesimle elimdeki saatin vaziyetini anlattım.

- Hem, dedim, üç defa hoyratça söküp bakmışsınız, bu saatler nazik aletlerdir, böyle tartaklanmağa gelmez, bakın şunun arkasına, bu fabrika işi değil, el işi... Sanki ustadan ustaya mektup, ama, belli ki, size yazılmamış.

Ve saatin iç kapağına hakkedilmiş resimleri gösterdim. Sonra yavaşça dudaklarımı büktüm.

- Zanaatkârin yerini tüccarın alması acıacak şeydir hakikaten! dedim.

Hey Nuri Efendi, aziz ustam, nur içinde yat. O dakikada adamcağızın beni dinlenkenki hâlini görmeliyidin. Bu doğrudan doğruya senin zaferindi. Senin cümlelerinden birini dinledikten sonra ki, Saatçiyen Efendi gözlerini ayakkabılardan ayırdı; daha doğrusu bu ayakkabıların tek başına oraya gelmediğlerini, bir sahipleri bulunması lâzım geldiğini, o biçarenin de bir başı ve bu başta da bir çehrenin mevcut olabileceğini düşündü.

...

Yüzüme bakmayı hatırlıha getirmesine oldukça nazik bir tebessümle teşekkür ettikten sonra devam ettim:

- Galiba çıralarınız saat tamir ederken şu taşı düşürmüştür olacaklar... Şuna da bir baksanız...

Saatçi ellerini uğustura uğustura bir şeyler kekeledi. Fakat artık tahammülüm kalmamıştı.

- Siz, dedim, dediğimi yapın... Daha doğrusu dediklerimi... Evvelâ şu saatı mîknatıstan kurtarın...

Sonra Halit Ayarç'ı döndüm:

- Eskiden, dedim, bu cins işler, yalnız sermaye meselesi değildi. Sevenler ve işin içinde yetişenler yaparlardı!

Nuri Efendi kulağımın dibinde sanki bana: "Aferin oğlum!" diyordu.

Şüphesiz kafamdaki dertler olmasaydı, kendimi sonu gelmeyecek bir maceraya sürüklendiş sanmasaydım ve evdekilerin akşam yiyecekleri beş on para olsaydı zavallı saatçiye bu muameleyi yapmazdım. Bir ara adamcağızın yüzüne baktım. Yaptığımdan utandım. Kendi kendime, "Hoş görsün! dedim. Benim gibi akşam ne yiyeceğini düşünmeye mecbur değil ya..."

Yârabbim, kurulmuş, sağlam işlerin arkasına çekilince insan ne kadar rahat oluyor. Bütün dünyaya meydan okuyabiliyor. Saatçi o dakikada kendini toparladı. Saati elimize verip kovabilirdi de.

Dükkânda bir buçuk saat kaldık. Bu müddet zarfında saat tüccarına, Allah'ın inayeti ve ustamın ruhaniyeti sayesinde sıkı ve çok faydalı bir meslek dersi verdim. Bilhassa saatinin hareketini bozmayacak, tam denkleşmeyi kuracak taşın ağırlığı üzerinde o kadar hassas davranışımıştım ki, adamın yüzü ter içinde kalmıştı.

Son olarak saatçiye, bir daha bu cins saatlerle meşgul olurken fazla yağ kullanmamasını tembih ettim:

- İmambayıldı yapmıyorsunuz! Saat işletiyorsunuz. Hem bu yağı da kullanmayın artık! Şimdi çok hafif kemik yağılan var!

Bütün bunlar olup biterken Halit Ayarç'ı bir kere bile gözlerini benden ayırmamıştı. Biz çıkışken dükkân sahibi Fransızcasını tamamıyla unutmuşa benziyordu. Büyük bir iltifat olsun diye:

- Beyefendi, zatınız İsviçrelisinizdir? diye sordu. Yoksa orada tahsil ettiniz?

- O da nereden çıktı?

- Saatten anlıyorsunuz da...

Ben kısaca:

- Saatleri severim, dedim, hem çok severim.

Ahmet Hamdi Tanpınar
Saatleri Ayarlama Enstitüsü

2- Öğrencilerden aşağıdaki soruları cevaplamaları istenir.

a. Tabloda verilen kelimelerin anımlarını metnin bağlamından hareketle tahmin edip tahminlerinizi sözlükten kontrol ediniz.

Kelimeler	Tahmin Edilen Anlamı	Sözlük Anlamı
istihfaf		
bıçare		
çehre		
tebessüm		
ruhaniyet		
inayet		
tahsil etmek		
muamele		

b. "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" adlı metinden alınan aşağıdaki bölümlerdeki anlatım tekniklerini bularak noktalı yerlere yazınız.

Agop Saatçiyan, evvelâ beni tepeden tırnağa kadar istihfaf ve merhametle süzdü, sonra, en enteresan yerimmiş gibi gözleri ayaklarımı dikildi kaldı. Belli ki, başka bir zamanda ve tek başıma gelseydim hiç tereddüt etmeden Allah versin diyecekti.

Anlatım tekniği

- Beyefendi, zatınız İsviçrelisinizdir? diye sordu. Yoksa orada tahsil ettiniz?

- O da nereden çıktı?

- Saatten anlıyorsunuz da...

Ben kısaca:

- Saatleri severim, dedim, hem çok severim.

Anlatım tekniği

Kendi kendime, "Hoş görsün! dedim. Benim gibi akşam ne yiyeceğini düşünmeyeceğim mecbur değil ya..."

Anlatım tekniği

c. "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" ve "Kürk Mantolu Madonna" adlı metinlerden alınan aşağıdaki bölümlerdeki anlatım biçimlerini bularak noktalı yerlere yazınız.

Dükkânda bir buçuk saat kaldık. Bu müddet zarfında saat tüccarına, Allah'ın inayeti ve ustamın ruhaniyeti sayesinde sıkı ve çok faydalı bir meslek dersi verdim. Bilhassa saatinin hareketini bozmayacak, tam denkleşmeyi kuracak taşın ağırlığı üzerinde o kadar hassas davranışımışım ki, adamın yüzü ter içinde kalmıştı.(Saatleri Ayarlama Enstitüsü)

Anlatım biçimi

Ekseriya öğleden sonraları büyük caddelerde, kalabalığın içinde dolaşır, yüzlerinde çok mühim işler yapmış insanlara mahsus bir ciddilikle evlerine dönen veya bir erkeğin koluna asılarak baygıñ gözleriyle etrafı tebessüm saçan kadınları ve yürüyüşlerinde hâlâ asker adımlarını muhafaza eden erkekleri seyrederdim.(Kürk Mantolu Madonna)

Anlatım biçimi

d. Yazara özgü dil ve anlatım özelliklerini belirleyiniz.

e. Hey Nuri Efendi, aziz ustam, nur içinde yat. O dakikada adamçağınız beni dinlerkenki hâlini görmeliyidin. Bu doğrudan doğruya senin zaferindii. Senin cümlelerinden birini dinledikten sonra ki, Saatçian Efendi gözlerini ayakkabılarından ayırdı; daha doğrusu bu ayakkabıların tek başına oraya gelmediklerini, bir sahibleri bulunması lâzım geldiğini, o biçarenin de bir başı ve bu başta da bir çehrenin mevcut olabileceğini düşündü.

Yukarıdaki paragraftan hareketle aşağıdaki tabloya uygun ifadeleri yazınız.

Zamirler	Zamir Çeşitleri

ÇALIŞMA KÂĞIDI

- 1- Aşağıdaki parçalardaki anlatım tekniklerini bulup noktalı yerbilere yazınız.

“Gazete dediniz de aklıma geldi: Nermin yemeğe bekler beni... Müsaadenizle. Espri yaparak kurtulamazsan; koltukta söz verdin. Vazgeçiyorum; bütün insanlığın önünde eğilerek özür diliyorum: beni yanlışlıkla çıkardılar sahneye. Ben yoldan geçen... Bütün sorumluluk sende. Hayır, değil. Ben den paso; çocuk da daha altı yaşını doldurmadı biletçi amcası. Evet çocuklar da bekliyor. Paramı geri istiyorum; yanlış filme gelmişim. Görüyorsun, benim gibi rezil bir insandan hayır gelmez. Ölüm evinde oturmuş... Yataktan fırlayarak kalktı, pencerenin önüne gitti.”(Oğuz Atay, Tutunamayanlar)

“Gitti, dedim.

Sahiden gitti mi, dedi kabanını çıkarıp askılığa asarken, acelesi neydi ki?
Babam öyledir, sen bilmezsin, dedim; bir kere karar verdi mi kimse vazgeçiremez.
Koltuk değneğini bıraktı mı peki, diye sordu, artık rahatça yürüyebiliyor mu?
Maalesef yürüyemiyor, dedim ona.” (Hasan Ali Toptaş, Kuşlar Yasına Gider)

“Akşam hızlı indi. O evde yaşanan yıllar boyunca, akşamın en önce bu eve girdiğini, güneşin ise hiç uğramadığını, yapılan türlüavaşılmlara karşın farelerin bitmediğini, hatta, zaman zaman, kedilerimizin en güzel yavrularının onlara yem olmasını olağan karşılamayı, öte yandan bu evi sevmeyi, günü geldiğinde kapalı kapıları, indirilmiş perdelerinin güvenlik getirdiğini, açık kapısının ardından sızan ışığın arasında iyi şeyler olduğunu düşünmeyi öğrendik. Büyüdük o evde. Herkes bir kapıyı açıyor ve yeni koşulların ortasına atılıyordu. Zorunlu birşeydi bu... Eren iki yıl sonra o evde doğdu. Açıta kalmadık savaş bitmişti çunkü.” (Ayla Kutlu, Islak Güneş)

"Tam altı ay evvel, bir ilkbahar günü idi. Darülelhân'ın alafranga kısmında keman dersi almaya gelen Macid'i, arkadaşları, Neriman'a tanıttılar. Macid bir aydan fazla bu derslere devam etmemiş ve mektebi bırakıp gitmişti; fakat bu müddet Neriman'la Macid arasındaki münasebetin hulusileşmesine kâfi geldi. Beyoğlu'nda, arada bir gizlice bir buluşuyorlardı. Altı aydan beri Neriman birkaç defalar Macid'in randevusuna gitti ve bütün bunları Şinası'den gizledi."(Peyami Safa, Fatih - Harbiye)

- 2- Aşağıdaki parçalarda hangi anlatım biçimleri kullanılmıştır? Noktalı yerlere uygun ifadeleri yazınız

"Beraber hatırladıkları o kürkülü yamaçlar, böğürtlenli dereler ve kutu korularla, o serin, köpüklü, çapkin sularla süslü kararsız, çosku verici İstanbul'dan kendisi de bir küçük parça idi. İstanbul mozaïğinden kopmuş altın yıldızlı mine, İstanbul denilen çini kubbeden düşmüş lale resimli bir zarif parça...İstanbul gibi hem akıcı hem durgun, açıklıkları ve kuyutulklarıyla hem ışıldak hem gölgeli; yarı kirli, yarı temiz; o ruhta, o yapılsa bir şey oluvermişti."(Refik Halit Karay ,Gurbet Hikâyeleri)

" Ona sorsalar, eşiği istasyonda kalmıştı. Her adımda eşiğinden uzaklaşıyordu. Dönüp gene eşiği bıraktığı yere gitmek isteyerek yürür dururken yolun yüksecik bir yerine çıkışınca uzaktan köy yolunda bir karaltı gördü. Eşegine benzetti. Yüreği oynadı. Dikildi baktı, eşege benziyor. Seyirtti. 'Tanrı, köylüyü sevindirmek isterse eşiğini kaybettirir sonra gene buldurur.' diye yazılmıştır. Bu söz yerine geldi." (Memduh Şevket Esenbal , Otlaklı)

3- Aşağıdaki paragraftaki zamirleri ve çeşitlerini tabloya yazınız.

“Ne söyleyeceğimi bilemiyorum.” diyordu Burhan. Ben de bilemiyorum. Birden mahzunlaştı. Bana anlatabildi-
din Selim. Böyle bir durumda kim dinlemezdi ki seni? Ne yaptın son aylarda? Anlamamasam da dinledim seni.
Bir hukukumuz vardı hiç olmazsa. Ölümcul düşüncelerini hafifletilirdi bir insanın varlığı belki. Belki de anlat-
maya çalıştığı birilerine. Kim bilir? Anlatmadın; belki o insanın yüzüne bakar bakmaz anlatmanın yararsızlığını
gördün.”

Zamirler	Zamir Çeşitleri

4- Aşağıdaki eşleştirme yapınız.

Romanlar

- a. Eylül
- b. Şu Çılgın Türkler
- c. Sherlock Holmes
- d. Sefiller
- e. Yüzüklerin Efendisi

Konularına Göre Roman Türleri

- 1- Tarihî roman
- 2- Sosyal roman
- 3- Fantastik roman
- 4- Macera romanı
- 5- Psikolojik roman
- 6- Bilim kurgu
- 7- Egzotik roman

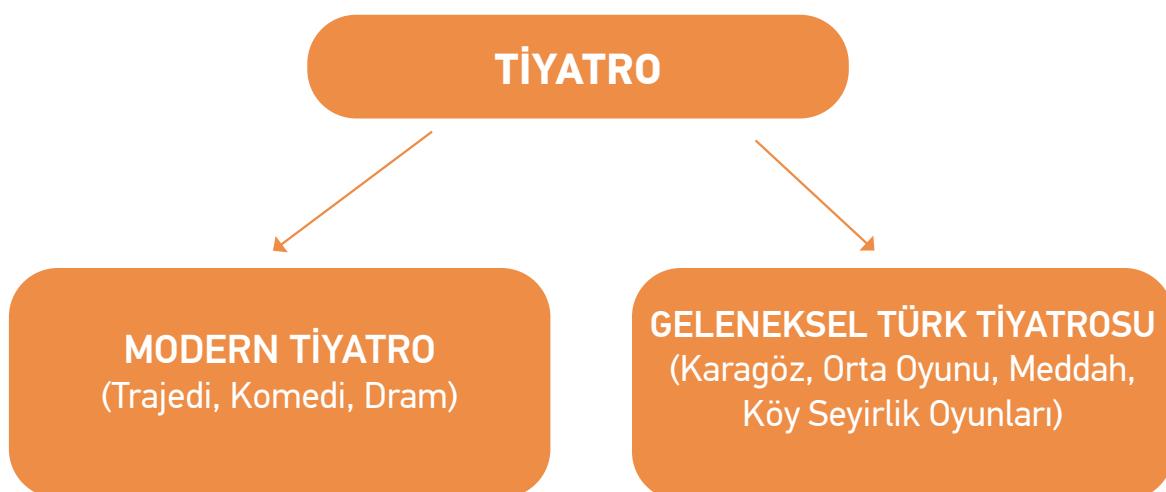
TİYATRO

TİYATRO TÜRLERİ

Ders	Türk Dili ve Edebiyatı	 40 + 40 dk.
Sınıf	9	
Öğrenme Alanı	Tiyatro	
Alt Öğrenme Alanı	Tiyatro Türleri	
Konu	Trajedi, komedi	
Kazanımlar	<p>A.3.3. Metnin tema ve konusunu belirler. A.3.4. Metindeki çatışmaları belirler. A.3.5. Metindeki olay örgüsünü belirler. A.3.7. Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler. A.3.8. Metnin dil, üslup ve anlatım/sunum özelliklerini belirler. A.3.9. Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler. A.3.11. Metni yorumlar. A.3.14. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.</p>	

SÜREÇ

ÖĞRETMENE BİLGİ NOTU

MODERN TİYATRO

1- Trajedi: Klasik tanımlamasında yüceltilmiş sözlerle konuşulan, yüceltilmiş bir kahramanın iyi bir durumdan kötü bir duruma düşmesiyle seyircinin korku ve acıma duygularına yönelmesi ve böylece entelektüel arınmaya gittiği oyun türüdür. Trajedinin özellikleri şunlardır:

- 1- Kahramanlar soylu kişilerden seçilir.
- 2- Dil günlük konuşma dilinin doğal kalıpları içinde kullanılmaz, bayağı ve çırkin sözlerden kaçınırlar.
- 3- Manzumdur.
- 4- Üç birlik kuralına (olay, zaman, mekân birliği) uyulur.
- 5- Ölme, ölüm, öldürme vb. olaylar seyircinin gözü önünde değil; perde arkasında geçer.
- 6- Genellikle beş perde olur.
- 7- Manzum olarak yazılır.

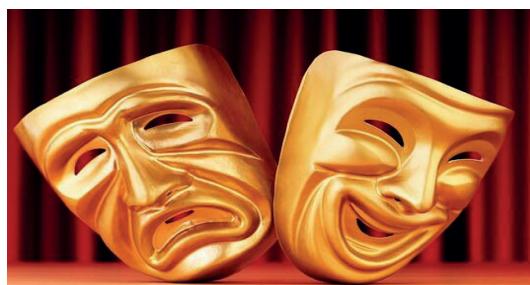
2- Komedi: İnsanların olayların gülünç ve yanlış yanlarını ele alıp ince nüktelerle işleyen tiyatro türüdür. Dil, kişiler ele aldığı olay ve olgular yönünden trajediden ayrılır. Komedinin alt türleri şunlardır:

- **Karakter Komedisi:** Kişilerin duyguları, alışkanlıklarları, davranış biçimlerini sergileyen komedi türüdür.
- **Töre Komedisi:** Bir çağın ya da belli bir dönemin günlük yaşamından yola çıkarak, insan tavır ve ilişkilerinin ışığında bozuk, tutarsız ya da yanlış olan töresel ilişkileri ahlak açısından eleştiren komedi türüdür.
- **Entri Komedisi:** Seyircide merak uyandıran onları şaşırtıp güldüren komedi türüdür.

YÖNERGE

1. Öğrencilere aşağıdaki metinleri okumaları söylenilir.

I. METİN

HÜRREM SULTAN

Kanunî'nın büyük oğlu Şehzade Mustafa, Yeniçi ocağınca çok sevilen bir şahzadedir. Kendi oğullarından birinin tahta çıkışmasını isteyen Hürrem Sultan, her fırsatta Kanunî'ye Mustafa'yı kötüləmektedir. Hürrem Sultan'a bu çabalarında Rüstem Paşa yardımcı olmaktadır. Şehzade Mustafa'nın tahtını elinden alacağına inanan Kanunî onu ortadan kaldırılmaya karar verir.

(Hürrem Sultan adlı oyundan alınan aşağıdaki bölümde Kanunî'nın oğlu Şehzade Mustafa'yı affetmemesi anlatılmaktadır.)

SAHNE VI

(Hünkârin has odasında Kanunî ve Ahmet Paşa. Salonun lokal ışıklarla aydınlatılan beri kısmında ise, Mustafa, kendini sımsıkı yakalامış muhafizlerin arasındadır.)

AHMET PAŞA: Efendimiz, merhamet ediniz...

KANUNÎ: Ne var? Ne oluyor? Siz çıldırınız mı paşa?

AHMET PAŞA: Oğlunuz hünkârim, oğlunuz, şehzadeniz...

KANUNÎ (Sert): Şehzade mi? Sana ne şahzademden?

AHMET PAŞA: Hakkında bu kadar acele hüküm verdiğiniz oğlunuz.

KANUNÎ: Acele, ama yanlış değil.

AHMET PAŞA: Ona son bir lütüfta bulunmak istemez misiniz? Onu son bir defa dinlemek istemez misiniz?

Kanunî: Dinleyemem.

AHMET PAŞA: Efendimiz, sizin oğlunuz bu.

KANUNÎ (O sert tavırdı ilk defa bir yumulama görülür. Bir ıstırap çigisi belirir yüzünde.): İşte onun için dinleyemem paşa. Sen de babasın, anla beni. Bu, başkalarının suçyla karşı karşıya gelmeye benzemez.

AHMET PAŞA: Af, büyülüğün şanındandır.

KANUNÎ (Vakur): Biz ya o kadar büyük değiliz ya da daha büyüğüz. (Ahmet Paşa'yı tutup kaldırır.) Kalk paşa, devletime kasteden siz olsaydınız, yapacağım yine bu değil miydi. Biz ele ne müناسip görürsek kendimize de onu müناسip görenlerdeniz... Adaletimizin sırrı budur.

AHMET PAŞA (Kahrolarak): Ya suçsuzsa oğlunuz, bî-günahsa?

KANUNÎ (Cebinden buruş buruş olmuş bir mektup çıkarır okur.): Bak paşa... Bu mektup oğlumun. Oğlum kendini nasıl itham eder. Oku. (Mektubu Ahmet Paşa'ya verir, o mektuba sessiz sessiz göz gezdirirken Kanunî mektubu ezbere okur.) Baba hakkı için, Tanrı hakkı için bu kıyamı biz hazırlamadık. Kıyam bizim rızamız alınmadan meydana geldi. Sonra bir nafor gibi bizi çekip içine aldı. Biz kendimizin değil, bu adamların ricacısıyız baba. Onların suçu bizi sevmek, bizim suçumuz ise, onları haklı görmek ve büyük gazabınız önünde terk edememek... Nasıl terk edebilirdik. Siz ki beni tab'ası için yaşayan bir hükümdar gibi yetiştirmek isterdiniz. Onları kaderlerine bırakıp merhametinize siğınmam hoşunuza gider miydi? Hayır baba, biz kendi adımıza değil onların adına geliriz. Onlara hazırladığınız cezayı ilk bizde deneyesiniz diye.

AHMET PAŞA (Mırıldanır gibi.): Zavallı şehzade, kendini onlara siper etmek istemiş... Sanmış ki elleriniz titrer.

KANUNÎ: Ellerimin titremeyeceğini bilmeliydi.

AHMET PAŞA: Bir kahraman gibi davranışmış.

KANUNÎ: Bir kahraman gibi doğru ama, bir evlât gibi değil. Biz de ona bir ası kahramana yapılacak muameleyi reva görürüz.

AHMET PAŞA: Efendimiz ona son bir fırsat.

KANUNÎ (Sabırsız): Sonra sizin hakkınızda da başka türlü düşünürüz paşa.

AHMET PAŞA (Soldan açılan kapıya doğru yürüyor, arkasında Mustafa'nın ümitle beklediği kapıya... Fakat oradan çıkmaz. Geri döner, dipteki küçük kapıdan kaçar. Beride Mustafa içerisindeki en küçük hareketi değerlendirmeye çalışır gibidir. Korkunç bir an terk edildiğini anlar.)

MUSTAFA (Yumuşak bir sesle): Baba... Benim baba... Oğlun, Mustafa'n. Ölümeye gönderiyorsun beni. Bir defa dahi dinlemeden.

KANUNÎ (Bu sesle âdetâ ürperir, odanın içinde dolaşmağa başlar.)

MUSTAFA: Ölümden korkum yok bilirsin, ama ölümüm sana yük olsun istemem. Ölümüm sana ağır gelsin istemem... Suçsuzum baba, suçsuzum. (Tekrar susar, içерden cevap bekler.)

KANUNÎ (İhtilâçlar içindedir, eliyle kulaklarını tıkar.)

MUSTAFA: Bir gün anlayacak ve inanacaksın baba, o günü düşün. Onu ben öldürdüm. Hiçbir suçu yokken ona ben kıydım. Kendini müdafaa hakkı vermedim diye başını taştan taşa çalacağın günü düşün. Her şeyi bilen Tanrı'nın huzuruna çıkacağımız günü düşün.

RÜSTEM (Sinirli bir tavırla girer, muhafizlara çıkışır.): Ne beklersiniz hâlâ? Götürün! (Muhafizler Mustafa'yi süreklere.)

MUSTAFA (Çıkarken, Rüstem'in önünde durur bir an.): Gidiyorum, gönlünü ferah tut. Yarın sen de geleceksin... İstesen de istemesen de geleceksin... ve Tanrı'nın huzurunda seninle karşı karşıya kalacağız. (Çıkar.)

(Lokal ışıklar bu tarafta söner, salon karanlığa gömülüür. Arz odasından Kanunî, onların çekiliп gittiğini anlar. Bir an daha odanın içinde aşağı yukarı gezinmesine devam eder, durur, sessizliği dinler, pencereden bakar, âdetâ kendini avutacak bir şeyler aranır gibidir. Bu arada sahne yavaş yavaş kararmaktadır. Nihayet Kanunî'yi takip eden lokal bir ışık kalır. Kanunî köşedeki tahtını görür, ona doğru yürüker.)

KANUNÎ: Hem insan olmak, hem âdil olmak... hıh... Biz kendimizi ne sanırız böyle? (Tahta çıkip oturur garip garip etrafı bakınır.) Benim burada, bu kadar yüksekte işim ne? Tanım ne korkunç şey bu... Onlarla her türlü bağımlı kopardım... Ve hâlâ sana erişebilmiş değilim... Seninle onlar arasında... Yapayalnız... (Kaftanına bürünen, ürperen bir sesle) Soğuk...Çok soğuk...

Orhan Asena

Hürrem Sultan

II. METİN

PAYDOS

ALTINCI MECLIS

(Muallim Murtaza, hayatında iradesine hâkim olamadığı yalnız iki insan tanımlıktır. Birisi karısı, öteki bundan evvel köy muallimliği yaparken tanıdığı eski muhtardır. Birinden ne kadar çekinirse öbüründen o kadar nefret etmektedir. Birbirlerinin ölesiye düşmanıdırlar. Hâlen aralarında hukuk ve ceza mahkemelerinde görülmekte olan iftira, darp, hakaret, vesaire davaları mevcuttur. Muhtarın Ayşe adında güzel ve saf bir kızı vardır. Muhtar muallimin evinin bahçesinde define olduğunu düşünmektedir ve onu bulmak için köyden iki kişiyi de alarak İstanbul' a gelir.)

(Aşağıdaki bölüm Muhtar Hasan'ın Muallim Murtaza'nın evine gelerek evin bahçesinde define arayacaklarını açıkladığı kısımdan alınmıştır.)

...

MURTAZA : Neee... Sen ha Muhtar... İstanbul'da da mı karşıma çıktı? Burada da mı beni buldun? Behey iz'ansız, insafsız, vicdansız adam... Behey hilekar, gaddar, zalim ve hunhar muhtar... Aramızda bu kadar hakaret, darp, emniyeti suistimal, iftira, gasp, kasten: yanın çıkarma, bila mucip hayvan: öldürme davaları varken, benim hasmicanım, biaman düşmanım iken ne yüzle kalkar evime gelirsin? Söyle ben şimdî ne yapayım?

HASAN : (Gülerek ve omuzundaki heybeyi yere koyarak) Muallim bey, biz senin yerinde olsak Türk Ceza Kanununun hakaret fiiline hasr ve tahsis olunan 480 ila 490inci maddelerini okur, yeni bir dava ile başımıza gelecekleri tetkik ve teemmül edip susardık...

MURTAZA : Yaa, sen böyle yaparsan ben boş durur muyum sanıyorsun? Şimdî işlediğin bu fiil haneye taarruz değil mi?)

HASAN: Bir noktayı tashih edeyim, kanun dilinde haneye taarruz değil, meskene tecavüz denir.

MURTAZA : Öyle olsun! Bu fiil meskene tecavüz sayılmaz mı? Türk Ceza Kanununun... Kanununun...

HASAN : 493 üçüncü maddesi...

MURTAZA: İstemem... Yardımın eksik olsun... Parasız kalınca kütüphanemdeki bütün kitapları sattım. Anlıyor musun, Kamusalamı sattım, Kamusu Türkiye sattım. Gülistanı sattım. Mevlananın Rübailerini sattım, fakat yalnız ve yalnız Ceza Kanununu satmadım... Niçin? Senin için... Bir gün lazım olur, diye... İşte burada ... (Kütüphanesine hücum ederek Cem Kanunu cildini yakalar.) Bu elimde oldukça alta kalmam, Allahın izniyle... Benden ne istersin be muhtar, niye yakamı bırakmazsan? Sivriköyde, ben muallim ve sen muhtar olarak, on sene, eksiksiz, hilafız on sene boğazlaştıktan sonra tam seni unutmaya çalıştığım zaman ne diye yine yaşama çıkıştıyorsun? Yarabbi, senin elinden kurtulmak için Hinde mi gitmeli, yoksa Çine mi?

HATİCE: Yetişir, Murtaza Bey, yetişir!

MURTAZA : (Hatrice'ye) Evet biliyorum hanım, yetişir, oralara da yetişir, (Hasan'a) sen bir musibetsin, sen bir felaketsin, sen verem gibi, veba gibi, kolera gibi bir afetsin. Aşmadığın mesafe, ulaşmadığın diyar, bulaşmadığın taraf yok... Muhtar sen merhamet nedir bilmez misin? Ben de neler sayılıyorum... Viranelerde nasıl gül bitmezse...

HATİCE : Yetişir dedim Murtaza Bey, yetişir...

MURTAZA : Haklısin hanım, yetişir, viranelerde belki gül yetişir, fakat bu adamın kalbine merhamet, insaniyet hisleri girmez.

HASAN : Muallim bey, bütün bu telaş ve heyecan, bütün bu hiddet ve asabiyet beyhude. Biz buraya fenalık yapmaya değil, iyilik yapmaya geldik.

MURTAZA : Ah zehirli yılan! Şimdi de iğfal ha. Benim iyiliğimi istiyen adama bakın... Köyde bunun evinde otururken bir at satın alıyorum. Her gün yedirsin diye yemlerini buna veriyorum. Yarısını hayvana yedirirse yarısını çuvala istif ediyor. Maksat ne? Hayvan yemiye yemiye zayıflayacak, muallim işe yaramaz diye satacak ve muhtar yok bahasına kapatacak! Ben gizli bir hastalığı var sandığım hayvanı onun kasabada bulunduğu bir gün satınca kıyamet koparıyor ve foyası meydana çıkıyor.

HASAN : Biz böyle şey yapmadık.

MURTAZA : Sus, yalan söyleme! Yapmasan mahkum olmazdın. Sen benim iyiliğimi istiyecesin, ha! Benim iyiliğimi isteyen adam azgın çoban köpeğini günlerce aç bırakıp üzerime saldırtır, ben köpeği vurunca bilamıcılık hayvan öldürmek iddiasıyla hakkında adliyeye ihbarla bulunup beni mahkum ettirir miydi ?

HASAN : Esef etme muallim bey, Temyiz bu hükmü senin lehine nakzetti... İkinci Ceza Dairesi 2226 numaralı ilamında «Maznunun köpeği havlayarak üzerine hücum etmesi sebebiyle öldürdüğü yolundaki müdafaaşının aksını gösteren şahadet mevcut olmadığından 521inci maddeye göre mahkumiyet kararı verilmesi yolsuzdur» diyor.

MURTAZA : Elbette diyecek... Bu memlekette benim gibi namuslu insanları senin gibi eşkiyanın şerrinden muhafazaya memur bir adalet makinesi var...

HASAN: Fakat mualim bey, bu derecesi fazla... Sonra bu sözleri söylediğine pişman olacaksın ...

MURTAZA : Neee... Şimdi de tehdit ha... Hem haneye taarruz...

HASAN: Hayır, meskene tecavüz...

MURTAZA: Karışma, istedigimi söylerim... Hem haneye taarruz. 1 h-iii tehdit... Muhtar, vallahı seni sürüm sürüm süründürürüm... İşte kanun burada... (Telaşla elindeki kitabın sahifelerini açarak) Bak ne diyor. Madde: 577 .. «Bir kimse hayvanlara karşı insafsızca hareket ederse.. • Yok bu değil... Madde: 576... «Bir kimse edebe muhalif bir surette halka görünür veya bir yerini gösterirse... » Bu da değil... (Kitabın yapraklarını süratle karıştırarak) Madde... Madde... Madde... Hay Allah...

HASAN: Sen zahmet etme, ben söyleyeyim. 191inci maddenin birinci fıkrası... Altı aya kadar hapis ...

HATİCE: Canım Murtaza Bey, dinle şu adamı... Bak bakalım niye gelmiş...

RIDVAN : Baba, baba dinle...

MURTAZA : Niye gelmiş olacak, beni evvela kızdırıp aleyhine söyletmek, sonra hakkında hakaret davası açmak için...

HASAN : Yok, yok, böyle bir maksadımız yok.

MURTAZA : Yahut bana hakaret edip dayağı yemek, sonra aleyhime darp davası açmak için...

HASAN : Böyle bir niyetimiz de mevcut değil. Son darp meselesini de hala unutmadık.

MURTAZA: Bak, bak, bak... Dayak attığımı bana söyletecek, sonra bunu şahitlerle tesbit ettirip beraetimle biten davasını yenileyeceğim.

HASAN : Vallahi değil, inanın!

MURTAZA : Şu halde yeni bir gasb davası ha! Veya emniyeti suistimal, iftira, yahut da daha ağır bir şey... Dağa adam kaldırımk...

HASAN: Allah allah, bu sefer böyle bir niyetimiz yok dedik ya ...

MURTAZA : Muhtar, imkanı yok, sen başka maksatla evime adım atmazsun.

HASAN: Dinleyin.

RIDVAN: Baba ne olur dinle!

HATİCE: Murtaza Bey, dinle!

MURTAZA: Dinliyeceğim, fakat yalan söylemeyeceksin.

HASAN: Söylemeyeceğim.

MURTAZA: İftira atmıyacaksın.

HASAN: Atmıyacağım.

MURTAZA : Dedikodu yapmıyacaksın.

HASAN: Yapmıyacağım.

MURTAZA: O halde sana yapacak iş kalmıyor. Ne halt edeckesin? ..

HASAN: Evinizde define ariyacağız.

HATİCE: Evimizde define mi ariyacaksız?

RIDVAN: Ay, burada define mi var?

MURTAZA: Yalan! Ya temelleri çökertip evimi başıma yıkacak, ya para buldu saklıyor, diye Maliyeye yalan ihbarda bulunacak, yahut zengin oldu şayiasını çıkartıp eşи dostu, alacakları, dilencileri başıma musallat edecekler. Kabul etmem... Kabul etmem. (Muhtar Hasan kapıya gidip açar ve eliyle işaret eder).

HASAN : Gelin.

Cevat Fehmi Başkut

Paydos

2- Öğrencilere aşağıdaki tabloya uygun ifadeleri yazmaları söylenir.

	Hürrem Sultan	Paydos
Tema		
Konu		
Kişiler		
Dil ve üslup		
Zaman ve mekân		

3- Öğrencilerden metinlerdeki tartışmaları bulmaları istenir.

.....

.....

4- Öğrencilerden metinlerdeki içeriğin toplumsal veya bireysel gerçeklikle ilişkisini belirlemeleri istenir.

.....

5- Öğrencilere aşağıdaki tabloya uygun ifadeleri yazmaları gereği söylenir.

	Metne Yönelik Eleştiriler	Metne Yönelik Beğeniler Ve Metinde Güncellenmesi Gereken Bölümler
Hürrem Sultan		
Paydos		

6- Öğrencilerden metinlerdeki olay örgülerini belirlemeleri istenir.

7- Öğrencilerden Mustafa'nın Rüstem'le konuştuktan sonra sahneden çıkışının metinde nasıl anlatıldığı bulmaları istenir.

8- Öğrencilerden metinlerdeki günümüz yazım ve noktalamasından farklı olan uygulamaları bulmaları istenir.

TİYATRO

TİYATRO TÜRLERİ

		
Ders	Türk Dili ve Edebiyatı	40 + 40 dk.
Sınıf	9	
Öğrenme Alanı	Tiyatro	
Alt Öğrenme Alanı	Tiyatro Türleri	
Konu	Dram ve tiyatro terimleri	
Kazanımlar	A.3.3. Metnin tema ve konusunu belirler. A.3.5. Metindeki olay örgüsünü belirler. A.3.7. Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler. A.3.8. Metnin dil, üslup ve anlatım/sunum özelliklerini belirler. A.3.14. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.	
Materyaller	Post it veya küçük kâğıtlar	

SÜREÇ

ÖĞRETMENE BİLGİ NOTU

Dram: Sahnede oynanmak üzere konuşmalar ve hareketlerle gelişen, karşıt oluşların çatışmasıyla gelişen ve sonuçlanan oyun türüdür. Trajedi ve komediden ayrılan yönü üç birlik kuralının olmamasıdır.

Tiyatro Terimleri

Suflör: Oyun çalışmaları ve bazen de gösteriler sırasında sahnenin seyirciye görünmeyen bir yerinden unutulan sözleri oyuncuya hatırlatan kimse.

Sahne: 1. Bir tiyatro metninde baş oyun kişisinin ya da önemli kişilerin yönelerini bitiren kesim. 2. Bir tiyatro yapısında oyuncuların oynamaları için özel donanımlı, genellikle yükseltilmiş oyun alanı.

Tirat: Oyun kişilerinin uzun soluklu konuşmalarına verilen ad.

Senaryo: Oynanacak oyunun metni, kurgusu.

Diyalog: Oyundaki iki ya da daha çok kişinin konuşması.

Monolog: Oyuncunun kendine konuşması.

Aktör: Erkek sanatçı.

Aktris: Kadın sanatçı.

Dekor: Oyun konusunun geçtiği yeri, çevreyi ve atmosferi biçim, kalıp, renk, ışıklama ve bazen de simgelerle canlandıran tamamlanmış sanatsal yapım.

Kostüm: Oyunda rol gereği giyilen kıyafetlerin genel adı.

Rejisör: Oyundaki roller dağıtan, oyunu düzenleyen kişi veya yönetmen.

Jest: Rol gereği yapılan el, kol ve beden hareketleri.

Mimik: Düşünceleri, duyguları yüz ifadeleri verme işi.

Perde: 1. Bir tiyatro eserinin büyük bölümlerinden her biri. 2. Sahneyi seyirciye açan ve kapatılan kumaş parçası.

Replik: Sahne oyunlarında konuşanların birbirine söyledikleri sözlerden her biri.

Rol: Bir tiyatro yapıtında oyuncunun canlandığı ya da gösterdiği kişiliği ortaya çıkarılan, sözleri ve hareketleri içeren bütünü.

Koro: Tek veya çok sesli olarak yazılmış bir müzik eserini seslendirmek için bir araya gelen topluluk.

Kulis: Sahne gerisinde oyuncuların oyuna hazırlandıkları ve sahneye çıkış sırasını bekledikleri yer.

Prömiyer: İlk gösteri.

Tablo: Bir sahne yapıtındaki ana bölümlerin alt kesimleri.

Tuluat: Metin dışı, o an akla geldiği gibi hareket etmek, söz söylemek, doğaçlama.

Vodvil: Hareketli ve eğlenceli konulara dayanan hafif güldürү.

Doğaçlama: Figüran konuya bağlı olup, metne bağlı kalmaması, içinden geldiği gibi konuşması.

YÖNERGE

1. Öğrencilere aşağıdaki metni okumaları söylenir.

KÜÇÜK MAKASÇI

Özet

(Makasçı Murat'ın oğlu Cemil babası gibi makasçı olmak istemektedir. Çocukluğundaki bu hayalini yıllar sonra gerçekleştirir.

Aşağıda Cemil'in babasının iş yerine gitmeyi düşüncesini ve bu düşüncesini ailesiyle paylaşması anlatılmışmaktadır.

(UZUN BİR TREN DÜDÜĞÜ... LOKOMOTİFİN PUFLAYAN SESİ... KENDİNE ÖZGÜ BİR KÜÇÜK TREN DURAĞI... KENDİNE ÖZGÜ GÜRÜLTÜSÜ... GÜRÜLTÜSÜ BİLE SANKİ ÖKSÜZCE... FARFARA VE BAŞAĞIRTICI BİR GÜRÜLTÜ DEĞİL BU... TEKRAR BİR TREN DÜDÜĞÜ...)

CEMİL — Ana be... Ben bi bubama varacam... Canım öyle çekti...

ANA — Benim de bubanı görecem geldi emme... Varamiyom hani. Sen delikanlısun, bi koşu gider, gelirsın...

CEMİL — Bubam da eyice ehtiyarladı ana bel...

ANA (GENİŞ BİR İÇ ÇEKEREK) — Ah!.. Ahh!.. Adamı gam, duvarı nem yıkarmış oğul... Size ekmek çıkaracak, diye yillardır o çimendüfer durağının kahrını çeker, durur...

CEMİL — Kar dimez, örözgâr dimez, ille o çimendüfer makaslarını birbirine karıştırmaktan gorkmadan, açar, kapar...

ANA — Ah oğul... Ben bubanı, bi daha dünya gözüyle görmek isterdim emme... Onlar da bakılmak ister... Bubana var de ki... Oğul bubana de ki... Helalin de... Yani ben anan...

(UZUN BİR TREN DÜDÜĞÜ... TRENİN PUFLAYAN SESLERİ... LOKOMOTİFİN SOLUYAN NEFESİ...)

ANLATAN

Ana oğul böyle konuşuyorlardı. Kurtköy'ün bir damında... Mevsimlerden kış..

Yeni yağan kar, her yeri olduğu gibi Kurtköy'ün toprak damlarını da örtmüştü... Kurt-

köy'den Murat dayı, köyüne dört saat ıraktaki Sansaz tren istasyonunun makasçılığını yapardı... Ne usanır... Ne bikar... Ne yıldınlık getirir... Çalışır... Çalışır... O yalnız kırk yıllık eşi Hesna ile kızları ZülfİYE, Zeliha, Zübeyde, oğulları Şakir, Cemil ve Hamza için, canını dişine takarak çalışırdı... Arada sırada da olsa, sazi ile başbaşa kalındı.

(BİR MEYDAN SAZININ İNİLTİLİ SESİ... İÇTEN, DERİNDEN BİR ÇALIŞ BU... BİRAZ SONRA, BU KOYAK, BU İNSANI YAKAN SAZ NAĞMELERİNÉ YANIK BİR ERKEK SESİ KARIŞIR.)

ANA — Oğul, bubana de ki: Helâlin, yani anan, ben... De ki ona... Gayri tekavit olsun da gelsin köye... Fene bi ürûya görmüş di... Gelsin gayri köyüne... Gayri yeter bu gurbetlik... Tak etmiş canına, di... E mi Cemil...

CEMİL — Baş üstüne anam... Dirim... Bütün bu didiklerini bir bir dirim bubama...

ANA — Ha Cemil oğlum... Kurda kuşa göz kulağ ol çimendüfere kavuşana kadar... Kar, kurtların şenliğiymiş... İnerler dağdan taştan... Yolu, dönemeci keserler... Aci olmayasın bize kiyamete dek... Hadi oğul... Çimendüfer saati yakın.. Sonam geber gider çimendüfer dediğin, yel gibi...

CEMİL — Öğütlerini bir bir yaparım anacım... Ver elini öpeyim... Azık çantasını kazasız belâsız ulaştırırırmış inşallah Sarışaz'a... Sımsıcacık bi tarhana çorbası getsin kursağına adamcığın... Şu koca sopayı kurtlar için alayım ana...

ANA — Berhudar ol oğul... Toprak tutasm da altın olsun... Giz Zübeyde!, Zülfîyece... Ağanız, babaniza gediyo... Va mı bi diyeceğiniz babaniza.

ZELİHA — Gayri gelsin köye... Di...

ZÜLFİYE — Bubama di ki... O gelecek deyi uma uma, Zülfîyen döndü sarı muma...

ZÜBEYDE — Çevremin kuru yeri kalmadı, diyiver... Ağnar o... Ne dimek istedimil..

CEMİL — Şakir ağamla Hamza'ya mahsus selâmlarımı bırakırım. Allah'a emanet olun...

ANA — Aman oğul, kurda kuşa mukayet ol... Er dön...

CEMİL — Peki ana... Olur ana... Başüstüne ana...

(SAZLA GEÇİŞ MÜZİĞİ) (BİR TREN DÜDÜĞÜ... HOMURDANAN LOKOMOTİFLER... TEKRAR TREN DÜDÜĞÜ...)

Mümtaz Zeki Taşkın
Küçük Makası

2. Öğrencilerden aşağıdaki soruları cevaplamları istenir.

- a. Aşağıdaki tabloya uygun ifadeleri yazınız.

	Küçük Makasçı	Hürrem Sultan
Konu		
Tema		
Mekân		
Kişiler		
Dil ve üslup		
Zaman		

- b. Metinde geçen zarfları ve zarf çeşitlerini bulup tabloya yazınız.

Zarf	Zarf Çeşitleri

UYARI: Aşağıdaki etkinlik ikinci ders saatinde yapılmalı ve öğrencilerin rahat hareket edebileceği bir mekân (kütüphane, çok amaçlı salon, spor salonu, okul bahçesi vb.) seçilmelidir. Ayrıca mevcudun 30'dan fazla olduğu sınıflarda öğrenciler iki farklı çember oluşturmalıdır. Sorular (sınıf mevcudu kadar hazırlanmalı ya da çoğaltılmalı) dersten önce küçük kâğıtlara ya da post itlere yazılmalıdır.

3- Öğretmen öğrencilere iç ve dış olmak üzere iki çember oluşturmalarını (Kalabalık sınıflarda iç ve dış çemberden oluşan iki farklı grup olabilir.), iç çemberdekilerin dış çemberdekilerin karşısına geçip yüzlerini onlara doğru dönmelerini söyler ve sorularını yazılı olduğu kâğıtları dış çemberdekilere dağıtır. Dış çemberdekiler iç çemberdeki kişilere (herkes karşısındaki kişiye) soruları sorar. İç çemberdeki kişiye soruyu cevaplaması için kısa bir süre verilir. Öğretmen iç çemberdekilere sola doğru bir adım ilerlemelerini (Dış çemberdekiler sabit kalır.) söylediğinden sonra dış çemberdekiler aynı soruları bu sefer farklı bir kişiye (iç çemberdeki) sorar. Aynı kişiler (iç ve dış çemberdekiler) ikinci kez karşı karşıya gelince iç çemberdekilerle dış çemberdekiler yer değişir. Öğretmen dış çemberdekilere yeni soruları dağıtır, etkinlik aynı şekilde devam ettirilir.

Etkinlikte şu sorulara yer verilebilir.

1. Dram nedir?	21.Rol nedir?
2. Komedi nedir?	22. Koro nedir?
3. Trajedi nedir?	23. Kulis nedir?
4. Üç birlik kuralı nedir?	24. Prömiyer nedir?
5. Trajedide nasıl bir dil kullanılır?	25. Tablo nedir?
6. Suflör nedir?	26.Tuluat nedir?
7. Sahne nedir?	27. Doğaçlama nedir?
8. Tirat nedir?	28. Vodvil nedir?
9. Senaryo nedir?	29. Hangi tiyatro türünde üç birlik kuralı yoktur?
10. Diyalog nedir?	30. Kahramanlarını soylu kesimden seçen tiyatro türü hangisidir?
11. Monolog nedir?	31. Töre komedisi nedir?
12. Aktör nedir?	32. Entrika komedisi nedir?
13. Aktris nedir?	33. Karakter komedisi nedir?
14. Dekor nedir?	34. Gelenksel tiyatro türleri nelerdir?
15. Kostüm nedir?	35. Modern tiyatro türleri nelerdir?
16. Rejisör nedir?	36. Trajedi kaç perdeden oluşur?
17. Jest nedir?	37. Çırın olayların sahnede gösterilmediği tiyatro türü hangisidir?
18. Mimik nedir?	38. Tiyatro kaç başlık altında ele alınır? Bunlar nelerdir?
19. Perde nedir?	39. Komedî türleri nelerdir?
20. Replik nedir?	40. Komedide hangi karakterlere yer verilir?

BİYOGRAFİ VE OTOBİYOGRAFİ

BİYOGRAFİ VE OTOBİYOGRAFİ

Ders	Türk Dili ve Edebiyatı	
Sınıf	9	 40 + 40+40 dk.
Öğrenme Alanı	Öğretici Metinler	
Alt Öğrenme Alanı	Biyografi ve Otobiyografi	
Konu	Biyografi ve otobiyografi	
Kazanımlar	<p>A. 4.1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.</p> <p>A. 4.3. Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.</p> <p>A. 4.5. Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler.</p> <p>A. 4.7. Metnin üslup özelliklerini belirler.</p> <p>A. 4.10. Metinde yazarın bakış açısını belirler.</p> <p>A. 4.13. Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.</p>	

SÜREÇ

ÖĞRETMENE BİLGİ NOTU

Biyografi: Edebiyat, sanat, siyaset, askerlik, spor vb. alanlarda ünlenmiş kişilerin yaşamını anlatan yazılardır.

Otobiyografi: Sanat, edebiyat, siyaset ya da başka alanlarda ünlenmiş bir kişinin kendi yaşam öyküsünü anlatmasına otobiyografi denir.

Öz Geçmiş (CV): Bir kimsenin doğumundan yaşadığı güne kadar geçirdiği belli başlı evreleri içeren yazı, hayat hikâyesi, hayat öyküsü, yaşam öyküsü, tercümeihâl, biyografi.

Monografi: Bir kimsenin hayatını, eserlerini geniş olarak inceleyen eserlere monografi denir.

Portre: Bir kimsenin, bir şeyin sözlü veya yazılı tasviri.

Fiziksel(tensel) Portre: Fiziksel portre, kişinin dış görünüşü ile ilgili yazılan portredir.

Ruhsal(tinsel) Portre: Kişinin iç dünyası ile ilgili yazılan portredir.

Tezkire: Divan şairlerinin hayatlarını ve şiirlerini genellikle öznel bir bakış açısıyla değerlendiren eser. Türk edebiyatındaki ilk tezkire örneği Ali Şîr Nevâî'nın Mecelisü'n Nefâis'idir. Osmanlı sahasındaki ilk tezkire Sehi Bey'in "Heş Behişt" adlı eseridir.

Biyografi ve otobiyografi öğretmeni metin türlerinden olmasına rağmen roman ve hikâye gibi kurgusal metinlerde bu türlerden yararlanılmaktadır.

YÖNERGE

1. Öğrencilere aşağıdaki metinleri okumaları söyleyenir.

I. METİN

SAIT FAİK

İlkokulu Adapazarı'nda okudu, onuncu sınıfa kadar İstanbul Erkek Lisesi'ndeki orta öğrenimini Bursa'da tamamladı (1928). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne yazıldıysa da çok geçmeden İsviçre'ye ekonomi öğrenmeye gitti (1931). Lozan'da iki hafta durabildi, Fransa'ya geçerek Grenoble kentinde başladı üniversitede, 1935'te de öğrenimini bırakıp yurda döndü. Kısa bir süre bir azınlık okulunda Türkçe öğretmenliği, zahire ticareti ve bir ay kadar da (mayıs 1942) Haber gazetesinde adliye muhabirliği işlerinde çalıştı. Babasının gelenliğiyle geçindi, Burgaz adasındaki köşklerinde annesiyle birlikte yaşadı. Bu köşk 1964 Mayısından beri Sait Faik Müzesi' dir . İstanbul'da lise sıralarında şairler kaleme alan (1925-1928) Sait Faik, ilk hikâyelerini (İpeklı Mendil, Zemberek, vb.), Bursa'da yine lise öğrencisi iken yazmıştı (1925), basılan ilk yazısı Uçurtmalar İstanbul'da Milliyet gazetesinde çıktı (9 Aralık 1929), şöhretini sağlayan ilk hikâyeleri Varlık dergisinde yayımlandı (15 Nisan 1934).

Hikâyelerinde konu ve olaydan çok, şaire ve etkiye en uygun zaman parçaları üzerinde durmasını seven, bu dramatik anları incelemekte büyük başarı gösteren Sait Faik, bir İstanbul hikâyecisi idi. Kaderlerine eğildiği, düşüren, düşünürmüş insanlarda çok kere kendi sıkıntı ve avareliklerinin dramını yaşadı. Çalışkan, işinde günde içinde insanlar gördükçe, şehirden, kalabalıklardan sevinç duydu; kötülüklerle karşılaşıkça kırlara, kıyılara, sakin tenha adalara (Burgaz, Hayırsız Adalar), balıkçılara sığındı. Ada ve deniz hikâyelerinde kahraman sayısı az ve belli, şehir hikâyelerinde ise dikkati dağıtan kadar bol ve çeşitlidir. Sait Faik, yığınlar içindeki gizli dramları bulup çıkardığı gibi tabiat senfonisini de derinlere işleyen bir ustalıkla yaşatmasını bildi. İnsanları, kırları, denizi, tabiat köşeleri ve hayvanlarıyla, yaşamayı bölünmez bir bütün olarak gördü. Kalemini güzelliklerin hakkını aramak, vermek, göstermek uğrunda kullandı. Yirmi yıllık sanat hayatında bize Medarı Maişet Motoru (1944; 2. Birtakım İnsanlar adıyla, 1952) ve Kayıp Aranıyor (1953) adlarında iki roman, Şimdi Sevişme Vakti (1953) adlı bir de şiir kitabı bırakmış olan Sait Faik'in hikâyeleri, şu on üç kitapta toplandı: Semaver (1936), Sarnıcı (1939), Şahmerdan (1940), Lüzumsuz Adam (1948), Mahalle Kahvesi (1950), Havada Bulut (1951), *Kumpanya (1951), Havuzbaşı (1952), Son Kuşlar (1952), Alemdağda Var Bir Yılan (1954), Az Şekerli (1954), Tuneldeki Çocuk (1955), Mahkeme Kapısı (1956). Son kitabına mahkeme röportajları toplanmışsa da taşındıkları hava bakımından bunlara da hikâye diyebiliriz, sondan önceki iki kitabında da röportajlarına raslanır. Sait Faik'in evvelce 16 kitap tutmuş hikâye, röportaj ve şiir bütüneserleri'nin son toplu basımı Bilgi Yayıncılığı'ndadır

(8 cilt, 1970; dokuzuncu cilt 1977). Balıkçının Ölümü-Yaşasın Edebiyat adını taşıyan son ciltte, yazarın kitaplarına girmemiş yazı ve şiirleri derlendi. Abasiyanık üzerine en geniş bibliyografa bu dizinin 8. cildinde bulunur. 1953 ayında A.B.D.'deki milletlerarası Mark Twain Derneği, modern edebiyata hizmetlerinden dolayı Sait Faik'i şeref üyeliğine seçmişti. Sait Faik Hikâye Armağanı ve bu armağanı kazanmış hikâyecilerimizin isimleri için kitabımızın sonundaki Armağanlar bölümünde bakınız.

Behçet Necatigil
Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü

II. METİN

KAFA KÂĞIDI

Tam 78 yıl öncesi... İkinci Abdülhâmid devrinin İstanbul'u... Motor hızılarından, fren gıcırtısından, (klâksan) dırıltısından, (egzost) gümbürtüsünden henüz kimsenin haberi yok... Sokaklardan kire(tek atlı, iki tekerlikli) veya konak arabalarının atlarından çıkan nal sesleri... Bir de yokuşlarda 4, düzleklerde 2 kadananın çektiği atlı tramvaylar...

Hava berrak, gök mavi, deniz temiz, gidiş gelişler sakin, bakişlar ılık ve yüzler aydınlichkeit...

1904 yılının İlkbahar sonları... 26 Mayıs...

Sabahın alaca karanlığında ilgililer havagazı fenerlerini söndürmeye çalışırken –hâ unuttum, İstanbul'da elektrik de yoktur ve yüksek aile konaklarında beyaz gömlekli havagazı lambaları yanmaktadır- Çemberli taş tarafında bir konağın tek atlı bir (brek) araba çıkartılıyor. Ona 17-18 yaşında bir delikanlı atlıyor ve kamçılıyor ve kamçısını şaklatarak atı dörtnala sürmeye başlıyor.

Arkasından bakan seyis ve arabacıların "deliye de bak" gibilerinden mirıldanıp mirıldanmadıkları meçhûl...

Bu delikanlı, benim, adı "Deli Fazıl'a" çıkarılmış babamdır ve o sırada Sarıyer'deki köşkünde bulunan Büyükbabama bir müjde görmektedir:

–Baba, bir erkek çocuğum dünyaya geldi! Torunun!

İstinaf Mahkemesi reisi Abdülhamîd devri adalet ricalinden "Bâlâ" rütbeli Büyükbabam vekar ve ciddiyet heykeli Mehmed Hilmi Efendi'nin zevk ve heyecanına bakın ki, haberi alır almaz, Deli Fazıl'ın sürüdüğü arabaya atlamakta tereddüt göstermiyor; ve yine dört nala, doğru torunun başına...

...

Adım Necip; Ahmed Necip... Büyükbabamın babasının ismi... O da şahsiyetli oğlu Büyükbabamın takip edeceği ilmiye yolundan yetişme... Maraş müftüsü... Şanlı bir zat...

...

Bebeklikten sonra, çocukluğum Meşrutiyet çağlarında başlar ve 1918 Mütareke yıllarına kadar sürer.

Büyükbabam emekliye ayrılmış ve ümitsiz bir dünyadan el etek çekercesine evine yerleşmiştir.

Konaktan başka Beykoz'a Şile arası bir çiftliğimiz, Sarıyer'de malûm köşkümüz, Büyükdere'de yeni alınma bir yalımız, Kocamustafapaşa taraflarında han ve evlerimiz, Kapalıçarşı'da dükkânlarımız vardır. Bü-

yükbabamın emekli maaşı ayda 100 altın; ve o devirde 15-20 altın orta geliri gösterdiğine göre manzaramız zengin...

...

Büyükbabam mirasyedi tavırlı, o zamanki adıyla "Mekteb-i Hukuk" mezunu oğluna fena halde kızmaktadır. Bir işe girmiyor, bir baltaya sap olmayı istemiyor diye... Babasının ısrarı yüzünden nihayet razi oluyor, onu Bursa'da bir mahkemenin "âzâ mülâzimi" yapıyorlar.

Mudanya'ya kadar vapurla gidişimiz, oradan yaylı bir arabayla Bursa'ya geçişimiz, Nilüfer suyu kenarında bir ev tutuşumuz, suların devamlı şarkısı, kızıl hastalığına tutuluşum, "ha gitti, ha gidiyor!" diye annemi üzüntüden üzüntüye sürükleyişim, iyi olduktan sonra soba başında derilerimi soyup çıkışım ve istifa ettirilen babam ve mahzun annemle İstanbul'a dönüşüm hep hatırlımda...

Necip Fazıl Kısakürek

Kafa Kâğıdı

2. Öğrencilerden aşağıdaki soruları cevaplamaları istenir.

a. Tabloda verilen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını metnin bağlamından hareketle tahmin edip tahminlerinizi sözlükten kontrol ettikten sonra kelimelerin sözlük anlamlarını tablodaki yere yazınız.

Kelimeler	Tahmin Edilen Anlamı	Sözlük Anlamı
meçhûl		
rical		
vekar		
ilmiye		
el etek çekmek		
tereddüt		
âzâ		
mülâzim		
mahzun		

b. Aşağıdaki tabloya uygun ifadeleri yazınız.

	Kafa Kâğıdı	Sait Faik
Metnin amacı		
Metnin hedef kitlesi		
Metnin konusu		

c. Metinlerdeki anlatım biçimlerini bulunuz.

d. Metinlerdeki düşünceyi geliştirme yollarını bulunuz.

e. Kafa Kâğıdı ve Sait Faik adlı metinleri bakış açısı ve üslup özellikleri bakımından karşılaştırınız.

	Kafa Kâğıdı	Sait Faik
Bakış açısı		
Üslup özellikleri		

f. Metinden hareketle Sait Faik'in hikâye ve roman türündeki eserlerini söyleyiniz.

g. Aşağıdaki paragrafta geçen fiilleri bulup bunların metindeki işlevlerini belirleyiniz.

Sabahın alaca karanlığında ilgililer havagazı fenerlerini söndürmeye çalışırken –hâ unuttum, İstanbul'da elektrik de yoktur ve yüksek aile konaklarında beyaz gömlekli havagazı lambaları yanmaktadır-Çemberli taş tarafında bir konağın tek atlı bir (brek) araba çıkartılıyor. Ona 17-18 yaşlarında bir delikanlı atlıyor ve kamçılıyor ve kamçısını şaklatarak atı dörtnala sürmeye başlıyor.

3. Öğrencilerden bir öz geçmiş/ CV örneği ve tanıdıkları bir kişinin (fiziksel ya da ruhsal) portresini yazmaları istenir.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

1. Aşağıdaki boşluklara uygun ifadeleri yazınız.

- Edebiyat, sanat, siyaset, askerlik, spor vb. alanlarda ünlenmiş kişilerin yaşamını anlatan yazılar denir.
- Osmanlı sahاسındaki ilk tezkire örneği.....dir.
- Bir kimsenin hayatını, eserlerini geniş olarak inceleyen eserleredenir.
- Portre ve olmak üzere ikiye ayrılır.
- Divan şairlerinin hayatlarını ve şiirlerini genellikle öznel bir bakış açısıyla değerlendiren eser.....dır.

2. 1902'de doğdum

doğduğum şehrə dönmedim bir daha
geriye dönmeyi sevmem
Üç yaşında Halep'te paşa torunuğu ettim.

...

Kimi insan otların kimi insan balıkların çeşidini bilir
Ben ayrılıkların
Kimi insan ezbere sayar yıldızların adını
Ben hasretlerin.

Nazım Hikmet

Çoşku ve heyecanı dile getiren yukarıdaki metin hangi öğretici metin türünü örneklemektedir?

- A) Anı B) Biyografi C) Deneme D) Günlük E) Otobiyografi

3. Aşağıdaki tabloya uygun ifadeleri yazınız.

	Biyografi	Otobiyografi
Benzerlikler		
Farklılıklar		

4.

I

Türk şairlerindendir. 1885(1301) senesinde Bağdat'ta doğmuş. 1933. 4 Haziranda İstanbul'da ölmüştür. Mekteb-i Sultani'de -şimdiki Galatasaray Lisesi- okumuş, Mülkiye ve Güzel Sanatlar Akademisi'nde muallimlik etmiştir. Ahmet Haşim, 1908 inkılâbından sonra "Fecr-i Âti" ismi altında toplanan şair ve muharrirlerle beraber kendini tanıtmıştır. Bu zümrenin bütün müntesipleri gibi o da bittabi Tevfik Fikret ve Cenab Şahabettin Bey'in tesirinde kalmıştır; mamañih onun eserinde Türk şairlerinden ziyade Fransız şairlerinin, Mallarme'nin bilhassa Henri de Regnier'in tesiri gözükür.

Metin Türü:

II

1916 ya da 1917 günü sonuna doğru doğmuşum. Babamın Kur'an üzerine yazdığı not 1332 Aralık ayı. Milâdi'ye çevrilince 1917 yılının 9 Ocak günü oluyor, doğruysa. Ha bir yıl önce, ha bir yıl sonra, ne önemi var, denilebilir. Bence çok önemli. O kiş kiyamet günlerinde annem de tifo ya da tifüsten ağır hasta göç ederken bir kağırı üstünde doğabilirdim. Annem çok sağlam yapılı bir köylü ağa kıziydi...

Metin Türü:

Yukarıdaki metinler hangi edebî türden alınmıştır? Noktalı yerlere yazınız.

5.

*Babamla o kadar mesut olduğunu sandığı evi terk etmek istemiyordu.

*Sonuna kadar sağlam, cesur, neşeli kaldı.

* Girişteki kapı uzun yıllarda kullanılmadığı için paslanmıştı.

*Vücudu gibi hafızası da zayıflamıştı.

*Bugünkü toplantıya biraz geç geldi.

*Ekmekler yemek masasında unutulunca bayatlampı.

Yukarıdaki cümlelerdeki filleri anlam özelliklerine göre aşağıdaki tabloya yazınız.

İş

Oluş

Durum

MEKTUP

MEKTUP/E-POSTA

Ders	Türk Dili ve Edebiyatı	
Sınıf	9	40 + 40 dk.
Öğrenme Alanı	Öğretici Metinler	
Alt Öğrenme Alanı	Mektup /e- posta	
Konu	Mektup	
Kazanımlar	<p>A.4.3. Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.</p> <p>A.4.7. Metnin üslup özelliklerini belirler.</p> <p>A. 4.10. Metinde yazarın bakış açısını belirler.</p>	

SÜREÇ

ÖĞRETMENE BİLGİ NOTU

Mektup: Kişilerin tanıdıkları, sevdikleri, eş ya da dostlarından ayrı düşüğü durumlarda onlarla dertleşme, görüşme ve konuşma amacıyla yazdıkları yazılardır.

MEKTUP TÜRLERİ

Özel Mektuplar: Birbirine yakın olan akraba, eş dost arasında samimi bir üslupla yazılan mektuplardır. Özel mektuplar yazarlar arasında yazılmışsa buna edebî mektup denir.

Resmî Mektuplar: Devlet dairelerinin kendi arasında ya da kişilerle devlet daireleri arasında yazılan mektuplardır. Bunlar makamdan makama, kişiden makama, makamdan kişiye yazılır. Dilekçe de bir çeşit resmî mektuptur. Devlet dairelerinde ya da özel kuruluşlarda işi olanların dilek veya şikayetlerini bildirmek üzere yazdıkları resmî yazılarla dilekçe denir.

İş Mektupları: Özel kişilerle iş kurumları ve iş kurumlarının kendi arasında, işle ilgili olarak yazdıkları mektuplardır.

Dilekçe yazılrken dikkat edilmesi gereken hususlar

- Dilekçe düz, beyaz, çizgisiz bir kâğıda yazılmalıdır.
- Belli bir plana göre yazılmalıdır.
- Dilekçenin verileceği makamın adı ve yeri, kâğıda ortalanarak yazılır. Makam ve yer adları iki şekilde yazılabilir: Makam ve yer adını oluşturan kelimelerin tamamı büyük harfle yazılır. Makam ve yer adında yer alan her kelimenin sadece ilk harfi büyük yazılır.
- Dilekçe üç bölümden oluşur. Giriş bölümünde durum ortaya konur, gelişmede dilek veya şikayet belirtilir. Sonuçta dilekçe alt makama yazılıyorsa "...rica ederim.", üst makama yazılıyorsa "...arz ederim.", eş değer bir makama yazılıyorsa "...arz ve rica ederim." şeklinde biter.
- Dilekçenin sağ alt köşesine isim, tarih (ya da sağ üst köşeye) ve imza; sol alt köşeyse adres, varsa ekler yazılmalıdır.
- Dilekçede kısa, özlü ve resmî bir üslup kullanılmalıdır.
- Dilekçelerde hiçbir şekilde kısaltma kullanılmamalıdır.

Tutanak

Yasama meclisleri, mahkemeler, kongreler vb. yerlerde yapılan toplantılarla herhangi bir olayın nasıl, ne zaman, nerede ve ne şekilde meydana geldiğini nasıl sonuçlandığını tespit eden kısa yazılar tutanak denir. Tutanaklar bilirkişiler tarafından tutulmalıdır. Hiçbir şekilde kişisel görüş ya da yorumlara yer verilmelidir. Tutanak metni en üstte sağ köşeye tarih, sayfanın ortasına tutanak ifadesi yazılarak başlanır ve metin tamamlandıktan sonra metnin altı yetkililer tarafından imzalanır.

YÖNERGE

1- Öğrencilere aşağıdaki metinleri okumaları söylenir.

I. METİN

Çorum, 6 Ekim, 1942

Canım Ağabeyim,

Dün İskilip'ten döndüm. Filmleri, mecmayı, mektubunu ve kartını buldum. Çevremde seni de bulacağımı yüzde beş bir ihtimalle umut ediyordum. Bu yüzden mektup yağmuru altında hep seni aradım.

Mektubunda terhise dair satırlarını her şeyden önce aradım. Henüz terhis olmadığını anlayınca müthiş bir üzüntü çöktü. Demek bu güzel memleketteri beraber göremeyeceğiz. Bir dahaya kismet. İskilip'te bir hafta kaldım. Memlekete girerken aklımı oynatacaktım. Bütün Anadolu hatırlarımı bir araya toplayarak gene tasav-

dur edemeyeceğimiz bir memleket. İlk gün, çevremde çok kaldım. Buraya daha evvel niye gelmedim diye içim dağlanarak şehri dolaştırm.

Ağabey, resim için bundan harikulade bir şey düşünemezdim. Tam arayıp da bulamadığım dağlar. Dağlar şehrin içerisinde, ortasında, nasıl anlatayım, tramvay caddesinden geçer gibi. Çöp arabaları, yahut mahalle bekçileri gibi şehrin senlisini benlisi olmuşlar. Adım başı yeni bir işiğa kavuşan sırtlar, kayalar tabak gibi. Bir dağ parçası. Birkaç dakika sonra korkunç bir çukurun içinde kaybolmaya başlıyor. Öteden bir karanlık leke içerisindenden dağlar fışkırlıyor. Dağlar şaha kalkıyor, dağlar doğuyor, gökler şaha kalkıyor, gökler doğuyor. Sonra şehir, dağların yonttuğu şehir, dere boylarına salkım saçak sıralanan ortaçağ evleri, dağ manastırlarından fırlamış siyah elbiseli, ağırbaşlı, hırçın yüzlü adamlar. Bunların yanında rengârenk köylü demetleri ve damdan düşercesine patavatsız bir yağmur. Bir sel, bir afet, arkasından mor salkımlı bir sürü bulut ve bütün haşmetiyle Ramazan topu. Davul ve zurna. İskilip'e derhal vurulmamaya imkân yok. Fakat bu memlekette öyle şıpşak resim yapmaya da imkân yok. Burada en aşağı 3 ay kalmak, çevreyi tanımak ve insanları ile bir parça kaynaşmak lâzım. Bir hafta kaldım yüzüme bile bakanmadı. Giderken Vali ile gittiğimiz için ona karşı gösterilen hürmeytin ve konukseverliğin artıkları ile iki gece geçirdik. Vali gitti, ondan sonra da semtme uğrayanmadı. Bu yüzden not defterimin bir kenarına "Ya dünyaya insan olarak gelmeli, yahut da İskilip'e Vali" diye bir satır ilave ettim. Fakat, vaktim olsa bu insanlarla muhakkak kaynaşdım. Dört-beş resim yaptım. Hele ilk yaptığım iki resim bu memlekettenden aldığım izlenimlerin haşmeti karşısında bana o kadar komik ve sakat geldi ki, ilk günlerde sanat hayatımın en ümitsiz ve yoksul saatlerini yaşadım, müthiş bir zaaf içerisinde bunaldım. Resimlerime bakıp bakıp bu ne perhiz bu ne lâhana turşusu diye aklımı oynatacaktım. Sonra biraz kendime gelir gibi oldum. Fakat, aldı da bir yağmur. Dağların başında üç defa iliklerime kadar isândım. Korunmak için en ufak bir şey yoktu. Dağdan inene kadar olan olmuştu. İn cin geçmeyen sokaklarda dizlerime kadar sel içerisinde Halkevi'ne döndüm. Yaptığım resim de bütün gayretlerime rağmen isândım. Aksi gibi suluboya yapacağım tutmuştu. Sen misin sulu boya ile çalışın. Alsana su, hem de tufan suyundan. Velhasıl ağabey, dün İskilip'ten kaçtım, ama nasıl, çok sevdigim bir kadından kaçar gibi.

...

Canım Ağabeyim bugündelerde çok kararsız bir hâldeyim. Bundan müthiş sıkâyetçiyim. En ufak bir şeye karar vermek için buram buram terliyorum. Resimlerimde bu kararsızlığı korkunç bir açıklıkla yansıtıyorlar. Daha uzun yazamayacağım.

Ankara'ya herhalde uğrayacağım. İnşallah o zamana kadar sen de serbest olursun. Mustafa'cıjıma ayrıca yazmıyorum. İkinizi de hasretle operim canım ağabeyiciğim...

Bedri Rahmi Eyüboğlu

II. METİN

Ankara, 25. 4. 1952

Iki gözüm Yaşar Nabi Bey,

Mektubunuza şimdi aldım, hem sevindim, hem de utandım: Ben sizi bu kadar beklettiğim halde siz parayı hemen göndermişsiniz. Bankanın ihbarı akşam sabaha gelir.

Kitaba ad olarak "Sözden Sözeye"yi beğenmişsiniz, altına isterseniz "şîir üzerine, edebiyat üzerine düşünüler" de diyebilirsiniz "ve" olmasın da ne olursa olsun.

Geçen mektubumda yazmayı unutmuştum, bir ricam daha var: Yazilar birbiri arkasına konulsun, yani her yazı için sayfa başı yapılmasın. Böyle olunca daha çok yer oluyor. Bundan başka, bilmem siz nasıl buluyorsunuz? Yarım sayfanın boş kalması bana çirkin geliyor. Ankara'da Akba Kitabevi'nin bastığı ilk kitabımda, yani "Günlerin Getirdiği" nde öyle idi.

9. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

Mektup

"Ahlâk" yazılarını alırsanız beni çok memnun edersiniz, onlar da gene edebiyat üzerine sayılır, çünkü edebiyatın savunmasıdır.

Ankete cevap istiyorsunuz, bugÜNlerde yazar gönderirirm. Fuzulî'den seçimlere gelince çok düşündürüyor o beni. Bir yandan eski edebiyatımızın artık kapatılması gerektiğini söylüyorum, bir yandan da Fuzulî'yi okutmağa kalkarsam, acayıp olmaz mı biraz? Bizler, siz değil, ben yaşta olanlar, Fuzulî'yi bırakamayız, ama gençlerin onun öğrenmemeleri daha iyidir gibi geliyor bana.

Orhan Hançerlioğlu İstanbul Şehir Tiyatrosu Müdürü olmuş, çok sevindim. Kendisini görürüsünüz elbette, benden de selâm söyleyin, gözlerinden operim. Kimseye tebrik mektubu yazmak âdetim değildir, onun için yazmadım.

Tekrar teşekkür eder, gözlerinizden operim.

Nurullah Ataç

2- Öğrencilere yukarıdaki metinlerden hareketle tabloya uygun ifadeleri yazmaları söylenir.

	I. Metin	II. Metin
Dil ve üslup		
Konu		
Amaç		
Hedef kitlesi		

3- Öğrencilere metinlerdeki bakış açılarını bulmaları söylenir.

4- Öğrencilerde aşağıda verilen dilekçe ve tutanak örneklerini inceleyip karşılaştırmaları istenir.

Tutanak Örneği

Tarih:

TUTANAK

İncelenmek üzere tarafımı gönderilen.....adlı eseri inceledim.

Düzeltilmesi gereken yerler hem eser üzerinde işaretlenmiş hem de ekte sunulan raporda belirtilmiştir.

Adı geçen eseri, eserle ilgili raporu teslim ediyorum.

Teslim Eden

İsim- İmza

Teslim Alan

İsim- İmza

Dilekçe Örneği

Tarih:

ATATÜRK LİSESİ MÜDÜRLÜĞÜNE
ANKARA

Okulunuzun 10- A sınıfı, 554 numaralı öğrencisiyim. Öğrenci pasosu çıkarmak için gerekli yerlere verilmek üzere öğrenci belgesi istiyorum. Gerekli işlemin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

Adres:

İmza

Ad - Soyad

5- Öğrencilere istedikleri bir konuda dilekçe yazmaları söylenir.

MEKTUP

MEKTUP - E-POSTA

Ders	Türk Dili ve Edebiyatı	 40 dk.
Sınıf	9	
Öğrenme Alanı	Öğretici Metinler	
Alt Öğrenme Alanı	Mektup/e-posta	
Konu	E-posta	
Kazanımlar	<p>A.4.3. Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.</p> <p>A.4.7. Metnin üslup özelliklerini belirler.</p> <p>A. 4.10. Metinde yazarın bakış açısını belirler.</p> <p>A. 4.15. Metinlerden hareketle dilbilgisi çalışmaları yapar.</p>	

SÜREÇ

ÖĞRETMENE NOT

E-posta: İnternet üzerinden kullanıcıların birbirine gönderdikleri dijital mektuptur. E-postaya (elektronik posta) elektronik mektup, elmek de denir. E-posta adres, bilgi, konu ve metin olmak üzere dört bölümden oluşur. Adres bölümüne e-postanın gönderileceği kişinin elektronik adresi, bilgi bölümüne bilgi sahibi olması gereken başka kişi veya kurumlar varsa onların e-posta adresi yazılır. Konu bölümüne gönderilecek iletiyi özetleyen birkaç sözcük yazılır. Metin bölümünde ise hitap sözü ile başlanarak e-posta metni yazılır. Metnin altına e-postayı yazan kişinin adı, soyadı, iletişim bilgileri eklenir. E-posta metni yazıldıkten sonra dikkatlice okunmalı, yazım ve noktalama bakımından gözden geçirilmeli, görülen eksiklikler düzeltilmeli. Daha sonra muhatabin e-posta adresi yazılarak ona gönderilmelidir. E-posta yazarken kişisel bilgiler güvenlik altına alınmalıdır.

YÖNERGE

1. Öğrencilere aşağıdaki metinleri okumaları söylenir.

I. METİN

Kime: **ayise123@...com**

Gönderen: Sultan

Konu: Ödev

Ayşecığım benden istedigin ders notlarını düzeltip gönderiyorum. Notları geçen hafta hazırladım ama göndermeye bir türlü vakit bulamadım. Sınavında başarılar dilerim. En kısa zamanda görüşelim. Kendine iyi bak.

II. METİN

Kime: **altindağ.bel.tr**

Gönderen: Ben

Konu: Stant ücreti

Sayın...

Ramazan ayında Hamamönü’nde açacağım standın kira bedeli belirtilen hesaba yatırılmıştır. Parayı yatırığımı gösteren dekont ektedir. Bilginize...

2- Öğrencilere yukarıdaki metinleri dil ve üslup özellikleri bakımından karşılaştırmaları söylenir.

3- Öğrencilerden metinlerde geçen kipleri bulmaları istenir.

4- Öğrencilere e-postanın günlük yaşamda ne gibi kolaylıklar sağladığı sorulur.

5- Öğrencilere mektup konusunda öğrendiklerini ödev şeklinde hazırlayıp mailinize e-posta olarak göndermelerini söyleyiniz.

GÜNLÜK / BLOG

GÜNLÜK / BLOG

Ders	Türk Dili ve Edebiyatı	
Sınıf	9	40 + 40+40 dk.
Öğrenme Alanı	Öğretici Metinler	
Alt Öğrenme Alanı	Günlük/Blog	
Konu	Günlük/blog	
Kazanımlar	<p>A.4.1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamını tespit eder.</p> <p>A.4.3. Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar.</p> <p>A.4.6. Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler.</p> <p>A.4.7. Metnin üslup özelliklerini belirler.</p> <p>A.4.9. Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder.</p> <p>A.4.14. Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.</p> <p>A.4.15. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.</p>	

SÜREÇ

ÖĞRETMENE BİLGİ NOTU

Günlük (Günce): Yaşanan olayların ve günlük düşüncelerin günü güne aktarıldığı yazı türüdür. Günlükler içe dönük günlükler ve dışa dönük günlükler olmak üzere ikiye ayrılır. Dışa dönük günlükler yayımlanmak için yazılırken içe dönük günlüklerde böyle bir durum söz konusu değildir. İlk günlük örnekleri Romalılara aittir. Türk edebiyatında ise “ruzname” adı verilen savaş notlarının yer aldığı metinler bu türün ilk örneklerindendir. Günlük Tanzimat’la birlikte edebî bir tür olarak edebiyatımıza girmiştir. Direktör Ali Bey’in “Seyahat Jurnalı” ilk günlük örneğidir.

Blog: İnternetin yaygınlaşması ile birlikte yazı yazma alışkanlıklarının değişmesi günlük türünün internet ortamına taşınmasına zemin hazırlamıştır. İnternet ortamında oluşturulan kişisel sayfalar da birer günlük gibi değerlendirilebilir. “Blog” adı verilen internette kişilerin günü güne yazdığı metinleri bir araya getirdiği yerlerdir. Görsel ve işitsel öğelerle zengileştiren bu yazılarla başkaları da yorum yapabilmektedir.

Blog Türleri

- Kişisel
- Topluluk
- Tematik
- Kurumsal

YÖNERGE

1- Öğrencilere aşağıdaki metinleri okumaları söylenir.

I. METİN

24 Kasım 1949

Bu günlüğü neden tutuyorum? Yatarken aklıma bu geldi. Evet bunu şimdije kadar düşünmemiş olsam da beni buna iteleyen bir neden olmalı.

Doğrusu edebiyat alanında gerçek adına konuşanlar o kadar azaldı, gerçek dediğimiz ışık yalanla dolanla o kadar bezendi ki her aydının veya aydın olmak fikrini güdenin ortaya atılıp bir şeyler yapması veya yapmak üzere didinmesi kaçınılmaz bir hal aldı.

Karşıma bir soru çıkıyor: Benim bu atılışım ortalığı büsbütün karıştırmaktan başka bir işe yarar mı?

Bunu şimdiden kestiremem ama ortalık o denli karışık ki benim karıştırmam belki biraz durulmasına yol açabilir.

Salah Birsel
Günlük

II. METİN

14 Mart 1958

Yarın uyanacağım, sabah olacak.

Hastanede herkes hastaların her şeyi bildiğini sanıyor. Bir derece getiriyorlar, bırakıp gidiyorlar. Niçin? O yok. Oysa ben dereceyi ne yapacağımı, nereme koyacağım, nasıl okuyacağım bilmiyorum.

Yemek geldi, sonra boyumu, kilomu ölçtüller: 1.70-64. Karnım aç. Karnımın açlığını seviyorum. Bir güzellik buldum doymakta.

Tuhaf yatağıma alıştım. Elime kalemi almayıp da bir şeyler okumaya başlamayayım, hastalığımı, hastanede olduğumu unutuyorum. Korkunç kendimleyim.

Ameliyat. Üç gün geçmiş. Yaşamadım. Geceye doğru kendimi ilk iyi duyuyorum. Deniz kıyısı bir yer istiyorum. Hiçbir şiiri düşünmüyorum.

İkidebir kendini bırakıveren şiiri seviyorum. Bir görüntüyü bir başka görüntü, bir anlamı başka bir anlam yıkacak, ya da buna karşı çıkacak.

Şiiri birgün gelmiş misra misra kurmayı unutmuşuz.

Güçünü anlamdan alan şiirden her gün daha bir soğuyorum. Şiirin anlama olan bağı dolaylıdır.

Ozan çoğunuğun bakmasını değiştirir. Yeni bir dil getirir, giderek o dili çoğunuğun yapar. Yeni balmalar yeni diller iki üç kişiyi etkiler, sonra büyür, kalabalığın olur.

İlhan Berk
El Yazlarına Vuruyor Güneş

III. METİN

begonvilsokagi.com 12 Haziran 2020

Beledi dokumalarının son ustası Saim amcayı tanıdigim için şanslı hissediyorum kendimi. Gerçek üzerinden çok yıl geçti ama Ondan Tire'nin meşhur el sanatının yaşayan tarihini öğrenmekle kalmadım, insana manevi güç ve idealler aşilan kiyemetli bir büyüğü de ekledim hafızama. Hep tekrar gideyim ziyaret edeyim istedim, yakın zamanda Tire eşrafıyla bir alışveriş yapınca yine merakım tazelendi. Araştırınca Saim amcanın 87 yaşındada ve hala dokuma tezgahının başında zanaatkar yetiştirdiğini öğrendim.

Başta kızı, torunu ve bu sanatın tüm inceliklerini öğrettiği Ethem Tipirdik bayrağı devir almış. Tire Belediyesi'ne bağlı Kadın Danışma Merkezi'nde bu sanat devam ediyor. Beledi dokuması gönül dokuması yazdım başlığa, çünkü gönül insanı olmadan yüzyıllar boyu sürer mi bu işler? Hem de ne zorluklarla... 70 yıldır tezgahının başında ilmek ilmek bu ince sanatı icra eden Saim Bayrı ile sohbetimizden notlar paylaşmak istiyorum. Hem burada kayıtlı kalsın hem çok kıymetli Saim amcanın sohbetine siz de katılmış olun.

Mekik değil gönül dokur belediyi...

Tezgahın başına geçince Beledi dokuma ustası, her uzuu şuurla çalışır. Ayaklar, eller, gözler... Hepsi ayrı üretir, sonra da zihinlerde saklı motifler harmanlanır. Beledi dokumalarının Tire'deki son ustası Saim Bayrı Ekinhisar mahallesindeki mavi badanalı, geniş avlulu evine bizi buyur ettiğinde sanki temmuz sícagını davranışlarına giydirdi, sanatındaki ve anılarındaki coşkusunu da bir bardak soğuk kuyu suyu gibi ikram etti.

Esas pirimiz Veledi Emin'dir diyor Saim Usta. Beledi ismi de oradan geliyor, tarihi Osmanlı dönemine 500 yıl önceye dayanan Beledi dokumalarının serüveni Tire'de Işıklı mahallesinde başlamış. Yunanlı'nın giderken tahrip ettiği Işıklı'dan sonra Ekinhisar'da bugünlere gelinmiş. Zamanında 200'e yakın tezgah varken bugün sadece Saim Bayrı'nın tezgahı var.

Dokunmak nefestir dokumaya.

Bilgisayar ciplerini andıran Beledi dokumalarında ayak sayısı 13'e kadar çıkar. Bu işi zorlaştırmak ama ustaların kabiliyetini, yörenin özgün Ege havasını daha fazla desen ve renk olarak yansıtır tezgaha. Boynuzdan yapılan mekikler uzun süre insan eli değimezse güvelenirmiş, insan gibi konuşmak, dokunmak, paylaşmak bu yöresel el sanatında biçim bulmuş, tahtaya, ipliğe dokumaya nefes olmuştur. Bademli, süleyman, kelebek en gözde desenlerden. Hepsinin kendine özgü kalıbı var, hepsi sanatını icra eden ustaların maharetini, hafızasını, gönül vermişliğini yansıtıyor. Saim usta gözleri işil işil parlayarak ekliyor. "Bana bunca deseni, rengi nasıl aklında tutup dokuyorsun diye sorduklarında, Cenab-ı Allah'ın lütfu ve kabiliyeti diyorum.." Her ilmek her çözgü emek...

Saim Amca'nın evinin avluya bakan odasında yer alan dokuma tezgahı onun atölyesi, bahçede ve evin her yerinde de türlü çeşit malzemeleri duruyor. Aslında evinin her yani atölyenin bir parçası gibi. Saim Bayrı'nın her sözünde ve halinde bir el sanatını, kültürü sahiplenmenin hatta emanet almanın gururu ve ciddiyetini gördüm. Çocuklarından söz eder gibi anlattı... Dokumanın özü iplikler, orlon, yünlü, pamuklu, simli çeşit çeşit.

Boyamak, sarıp kalem haline getirmek derken bir kaç kez geçer ustanının elinden. Çözgülerin geçip kumaşın sıkıştırıldığı tezgah kayısı ağacından, diğer ayaklar ise gürgen ağacından yapılmadır. Kainattaki her şey gibi hepsinin ayrı bir hikmeti ve görevi vardır.

Atadan babadan aldığı sanatı bugünlere getiren Saim Usta'nın en yakın yardımcısı hanımı ve 3 kızı olmuş. Çünkü zordur, emek ister Beledi dokumaları... Kimi zaman 3 kişi oturur tezgahın başına bir motif çıkartmak için. Kelamıyla ve sanatıyla Rabbini tespīh eden Saim Usta'nın maddi manevi mirası, geçim kaynağıdır beledi dokuması ve ailesinin bir parçası gibidir. Gönlünden dilinden dökülenlerde ise yitip gitmekte olan bu sanatı öğretmek, el vermek isteği var.

Saim Amca ile sohbet ettiğimiz zamanlarda Hac heyecanı da vardı. Evinin yemyeşil avlusunda heyecanlarına tanıklık etmek çok mutluluk veriyordu. İlk defa duyduğunuz bir el sanatını araştırmak için atlayıp gidiyor, sırup buluyorsunuz ve kapısını çalıp Allah'ın selamını verip tanış oluyorsunuz. Ve sonrasında da kısaca yukarıda anlattıklarımız... İçinde bolca tefekkür, teslimiyet ve samimiyet olan bir hayat hikayesi.

Osmanlı'da saraylarda kullanılan beledi dokuma, doğduğu İzmir'in Tire ilçesinde, son ustanının tezgahında zamana uyarlanıyor. Konunun en güzel tarafı Saim Bayrı'nın emaneti güvenli ellere teslim etme gayreti ve başarısı. Beledi dokumasının geçmişi, bugünü için lütfen şu haberi okuyun. Son usta, beledi dokumasını tireli kadınlara öğretiyor.

Beledi dokumaları artık kıyafet, çanta, ayakkabı, şal, masa örtüsü, runner, yastık, peçete olarak farklı alanlarda kullanılıyor ve fuarlarda sergilendi uluslararası pazarda da adını duyuyor. Saim Usta'nın torunu Nurefşan Yaykal bu sanatı hem öğretiyor hem de teknik hacmi oluşmasına çalışıyor...

Kuşaklar boyu yaşatılan bir zanaat, kültürel miras elçiliği ve erkeklerin oturduğu tezgahın başına geçen kadınların hikayesi.

Saim amcaya hürmetler, el verdiği talebeleri ve çocuklarına da gönülden başarılar...

2- Öğrencilerden aşağıdaki soruları cevaplamları istenir.

a. Tabloda verilen kelimelerin anımlarını metnin bağlamından hareketle tahmin edip tahminlerinizi sözlükten kontrol ediniz.

Kelime ve Kelime Grupları	Tahmin Edilen Anlamı	Sözlük Anlamı
bezenmek		
çözgü		
devralmak		
eşraf		
el vermek		
gütmek		
kelam		
maharet		
tefekkür		
uzuv		

b. Aşağıdaki tabloya uygun ifadeleri yazınız.

	I. Metin	II. Metin	III. Metin
Konu			
Amaç			
Hedef kitlesi			
Üslup			

c. Metinlerde ortaya konan bilgi, tespit ve yorumlar/görüşleri gerekçe, kanıt, tutarlılık, geçerlilik, doğruluk açısından değerlendiriniz.

d. "III. Metin" deki görsel unsurun metin türüyle ilişkisini ve metne olan katkısını değerlendiriniz.

3- Öğrencilerden "I. Metin"deki fiilleri bulup yapısına göre incelemeleri istenir.

4- Öğrencilere "III. Metin"deki imla ve yazım yanlışlarını bulmaları söylenir.

5- Öğrencilere farklı günlüklerden/bloglardan seçtiği metinlerden bir sunu hazırlamaları söylenir.